

LINNUHARULDUSED EESTIS 1990-1997

Eesti linnuharulduste komisjoni aruanne

Vilju Lilleleht

Eesti Ornitoloogiaühing, pk. 227, 50002 Tartu;
EPMÜ Zooloogia ja Botaanika Instituut, Riia 181, 51014 Tartu

Kokkuvõte. Eesti linnuharulduste komisjoni teine kokkuvõte meil harva ja juhuslikult esinevate lindude kohtamisteadetest. Lõplik hinnang anti 759 teatele, neist 597 aastatest 1990-1997 (44-105 teadet aastas). Kinnitati vastavalt 624 (82%) ja 544 teadet (91%). Järjest on kasvanud välismaiste, peamiselt Soome linnuvaatlejate osa harulduste leidmisel, ulatudes praeguseks juba üle 60% kõigist läbivaatamiseks esitatud teadetest. Eesti lindude nimekirja lisandus 13 uut liiki ja 3 alamliiki, lisaks veel üks teadmata päritoluga ja neli vangistusest lahtipääsenud liiki. Tõestati nelja uue linnuliigi pesitsemine Eestis. Eesti lindude nimekirjas on seisuga 01.01.1998 kokku 335 loodusliku päritoluga ja meil või naabermaades püsiva asurkonna moodustanud sissetalutud liiki, viis liiki teadmata päritoluga ja seitse liiki vangistusest pääsenud linde.

Alljärgneva jätkab Eesti linnuharulduste komisjon (edaspidi HK) kokkuvõtete avaldamist meil harva kohatavatest lindudest. Kahjuks venis mitmel põhjusel vaheaeg esimesest, kolmes osas ilmunud kokkuvõttest (kuni aastani 1989)^{44, 45, 46} siiani väga pikaks. Sellele vaatamata pole HK loobunud kavast läbivaadatud teated linnuharulduste kohtamistest edaspidi kiiremini ja sagedamini avaldada, ning kui jõudu ja vahendeid jätkub, vaatlejatele ka kirja teel oma otsustest teatada. Peagi peaks järgnema kokkuvõte "Linnuharuldused Eestis 1998-1999". Loodetavasti on selleks ajaks kõik linnuvaatlejad oma teated harulduste leidudest komisjonile läbivaatamiseks esitanud ning nende kohta jõutud ka vastav otsus teha.

Komisjoni koosseis ja töökord

HK koosseisu kuulus avaldatavate teadete läbivaatamisel viis põhi- ja 2-3 varuliiget. Viimased asendasid vajaduse korral põhiliikmeid või osalesid liigi/rühma-spetsialistidena. Ka töökord oli üldjoontes sama, mis varem. Komisjoni liikmed vaatasid teated järjekorras läbi ja hindasid määrangu usaldatavust. Kui kogunes vähemalt neli heakskiitvat otsust ja viies otsus ei olnud tagasilükkav, loeti teade vastuvõetuks, ning kui vähemalt kolm liiget otsustas teadet mitte tunnustada, loeti see tagasilükatuks. Muudel puhkudel arutati teadet komisjoni koosolekul ning vahel tuli lahkarvamuste säilimisel lõplik otsus teha hääletamise abil.

Ülevaates avaldatavate teadete käsitlemise ajal (põhiliselt ajavahemikus 1993-1999) vahetus HK kolm koosseisu.

- Kuni 21. jaanuarini 1994 olid põhiliikmeteks Eerik Leibak, Vilju Lilleleht (esimees), Leho Luigujõe (sekretär), Asko Lõhmus ja Margus Ots, varuliikmeteks Andres Kuresoo ja Ruth Ling.
- Seejärel, kuni 25. märtsini 1997 kuulusid komisjoni E. Leibak, V. Lilleleht (esimees), L. Luigujõe, A. Lõhmus ja M. Ots (sekretär), varuliikmetena A. Kuresoo ja Aivar Leito.
- Käesoleva aruande valmimiseni on komisjoni liikmeteks Urmas Kalla (sekretär), E. Leibak, V. Lilleleht (esimees), L. Luigujõe ja A. Leito, varuliikmeteks Mati Kose, A. Lõhmus ja M. Ots. Pärast seda koosseis muutub jälle.

Tulemused ja arutelu

Kokku vaadati läbi ja anti lõplik hinnang 759 seni avaldamata või uuesti käsitlusele võetud varemavaldatud teatele (tabel 1). Neist 624 (82%) kinnitati. Seega oli tagasilükatud vaatluste hulk võrdlemisi suur. See tuleneb siiski enne 1990. aastat tehtud vaatluste suhteliselt suurest osakaalust. Nende hulgas oli palju vähetõendatud ja puuduliku andmestikuga teateid kirjandusest, kartoteekidest, vaatluspäevikutest jne., mistõttu heakskiidetud vaatluste hulk varasemate teadete hulgas küündis vaid 49%-ni.

Aastatel 1990-1997 tehtud vaatlusest käsitles HK ja andis lõpliku hinnangu 597 linnuteatele (44-105 teadet aastas). Neist kiideti heaks 76-99%, kokku 544 teadet (91%). Nii on HK oma otsuste tegemisel ol-

Tabel 1. Linnuharulduste komisjonis aastail 1993-1999 läbi vaadatud ja hinnangu saanud teadete hulk.

Table 1. The number of records considered by the Estonian Rarities Committee in 1993-1999.

Vaatlusaeg <i>Recorded in:</i>	Läbi vaadatud <i>Considered</i>	Heaks kiidetud <i>Accepted</i>	Tagasi lükatud <i>Rejected</i>
enne/before 1990	162	80	82
1990	91	78	13
1991	58	44	14
1992	54	49	5
1993	44	37	7
1994	74	70	4
1995	105	104	1
1996	94	87	7
1997	77	75	2
Kokku Total	759	624	135

nud pigem ehk liiga leebe kui range. Kuna rea teadete kohta pole siiani veel lõplikke otsuseid tehtud ja osa käsitleti korduvalt, on tegelik komisjonis läbi vaadatud vaatluste hulk mõnevõrra suurem.

Linnuvaatluste elavnemine

Selles kokkuvõttes käsitlust leidval ajavahemikul on meie linnuvaatluslikus tegevuses mõndagi muutunud.

Ilmuma hakkas uus, Lääne-Eesti linnustikku haarav ornitoloogiline ajakiri "Linnurada". Ajakirja esimeses numbris ilmus muu hulgas ka ülevaade selles piirkonnas kohatud linnuharuldustest.⁷⁰ Kahjuks sisaldas see kahetsusväärset palju vigu ja ebatäpsusi, mis õnneks parandati juba järgmises numbris.⁶⁹

Pärast piiride taasavanemist on meie linnustiku omapära ja rikkuse kiiresti avastanud Soome, Rootsi ja teiste maade linnuvaatlejad, kus harrastusornitoloogia on palju paremal järjel, kui see meil seni olla sai. Esimesed välismaiste linnuvaatlejate teated harulduste kohtamisest Eestis esitati HK-le juba 1990. a. Sealtpäele on selliste teadete hulk kasvanud ja moodustas 1994. a. juba 52%, 1995. a. 27%, 1996. a. 62%, 1997. a. 54% ning 1998. a. (praeguse seisuga) 59% kõigist läbivaatamiseks esitatud teadetest. Seega, **arvestamata 1995. aastat, mil kohati erandlikult palju haruldusi Kabli linnujaamas, kipub omamaiste vaatluste osakaal jääma vaid 40-45% piiresse.**

Uute linnuvaatlejate tulekuga on kaasnenum ka Eesti jaoks uute liikide avastamine ning palju vaatlusi niisuguste liikide kohta, keda seni märksa haruldasemaks oleme pidanud. Teatud ajal, mil lisaks omamaistele linnuliikidele viibib Eestis rohkesti põhjapoolse levikuga läbirändajaid, võib meil suhteliselt kitsale alale koonduda tõesti palju erinevaid liike. Selle kinnituseks on Soome linnuvaatlejate poolt juunis 1997 ja mais 1998 Eestis püstitatud viimased, praegugi kehtivad Euroopa tipptulemused ühe ööpäeva jooksul kohatud linnuliikide arvus (vastavalt 182 ja 190 liiki).⁷ Lõviosa välismaiste linnuvaatlejate poolt kohatud haruldustest lähebki meie põhjanaabrite arvele, kes moodustasid 1997. a. koguni eraldi ühingu (vt. ka lk. 110).

Viron Lintuseura (Eesti Linnuselts)

Viron Lintuseura eesmärgiks püstitati linnuharrastuse edendamine Eestis, vastava koostöö arendamine Soome ja Eesti vahel, ning meie linnustiku ja linnualade parem tundmaõppimine ning kaitsmine. Seltsi liikmed on ära teinud suure töö soomlaste poolt Eestis tehtud linnuvaatluste koondamiseks ühtsesse andmebaasi, mille koopiad on üle antud EOÜ-le. Juba on koostatud ja avaldatud ka

esimene kokkuvõte aastani 1997 kogutud andmetest.¹⁰² Vaatamata mõlemapoolsetele püüdlustele ei ole kõik selles avaldatud haruldaste lindude kohtamisteed kahjuks küll veel meie komisjonile läbivaatamiseks esitatud, kuid siis on need varustatud vastavate märgetega. Tihedamad töösidedmed loodi *Viron Lintuseura* esindajate ja EOU juhutuse ühiskoosolekul Haapsalus 22.08.1999.

Internetis on avatud *Viron Lintuseura* kodulehekülg (<http://www.dlc.fi/~mar/>), kust lisaks üldandmetele võib leida viimaseid Eesti linnu-uudiseid (sh. ridamisi teateid harulduste kohta), meie HK-s käsitlusele tulevate liikide nimekirja, vaatlusblanketi jne.

Linnuharulduste komisjonile esitatavatest linnuleidudest

Esitatud teadete tagasilükkamise peamiseks põhjuseks on olnud haruldaste lindude ebapiisav kirjeldamine, s. t. esitatatud andmete vähesus ja/või kirjelduste pinnapealsus, nii et nende põhjal ei olnud võimalik liiki või alamliiki usaldatavalt määrata. Sageli pole välistatud võimalus, et tegemist oli meil tavalisemate või vastupidi – veelgi haruldasemate liikidega, millega vaatlejad arvestada ei osanud. Mingit abi pole vaatlusblanketile lisatud märkusest "tunnen liiki väga hästi, kirjeldust ei pea vajalikuks lisada". Kordame ikka ja jälle, et komisjon küll arvestab teatud määral vaatleja head või halba linnutundmist ja vaatluskogemusi, kuid peamine, millest otsustamisel lähtume, on siiski vastus küsimusele: kas võib vastavates vaatlustingimustes märgatud tunnuste põhjal kindel olla, et tegemist oli tõesti pakutud liigiga?

Komisjon ei hinda vaatlejate usaldatavust (välja arvatud enne 1977. a., s. o. enne HK moodustamist tehtud vaatlused, kus igasugune tõendusmaterjal puudub ja seda pole enam võimalik hankida) ja tegelikult ka mitte määranu õigsust, vaid seda, kas vaatleja tehtud otsus on piisavalt põhjendatud ja muud võimalikud liigid välistatud.

Üldjuhul ei ole teate tagasilükkamine väide, et tegemist polnud pakutud liigiga, s. t. liik oli valesti määratud, vaid otsustus, et määramisel arvestatud tunnused ei välista muid võimalusi. Ehk teisisõnu – märgatud tunnused polnud piisavaks tõenduseks pakutud määranu. Vaid harvadel juhtudel on HK-l olnud võimalik kindlalt väita, et kohatud linnu kuulus vaieldamatult hoopis teise liiki.

Seega tunnustamata jäänud teade ei ole üldreeglina mitte vale teade, vaid selles esitatud tõendmaterjal ei võimalda leida nii põhjendatuks lugeda, et seda avaldada ja meie haruldaste lindude usaldatavate (tõestatud) kohtamisteedete hulka lisada.

HK mõistab, et napp kirjeldus ei pruugi olla kooskõlas vaatlejate linnutundmis- ja vaatlusoskusega. Vaatluse kõiki üksikasju ja tähelepanud linnu välimuse iseärasusi, nähtut üldse on tõesti raske

kirjeldada. Pealegi puudub paljudel, ehk isegi enamikul meie vaatlejatest vastav kogemus ja harjumus (vajadus kohapeal üksikasjalik kirjeldus ja joonistus teha, linnukeha topograafia tundmine, võimalikud vead linnu suuruse hindamisel jne.). Iseenesest ei tule aga ükski oskus ja kunagi pole hilja alustada. Loodetavasti saab kõigile linnuvaatlejatele suureks abiks ja innustuseks ka peatselt ilmuv uus eestikeelne linnumääraja.

Vaatlusblankett tuleb täita võimalikult kiiresti, enne kui üksikasjad ununevad. Täitmisel pole õige kirjandust abiks võtta. Pigem peavad hindajad tõepärasemateks hoopis neid kirjeldusi, kus oma silmi ja kõrvu usaldades on kirja pandud ka sellised tunnused, mis määrajatega vahel vastuollu lähevad, seal puuduvad või esmapilgul väheolulistena tunduvad. Kord täidetud blankett tuleks viivitamatult HK-le ära saata. Tõendamata ja kinnitamata jäänud harulduste leiud on teadusele kasutud. Iga linnurõngastaja peab vastutama selle eest, et tema rõngastatud harulduse kohta täidetaks HK blankett, kuhu on muu hulgas vaja lisada ka linnule pandud **rõnga number**.

Suur abi on teadetele lisatud **fotodest**, need teevad HK liikmetele otsuste tegemise kergemaks. Fotod on aga põhjustanud ka probleeme. Lindu pildistanud vaatleja muutub pahatihti hooletuks kirjeldamisel. Kõiki lootusi õige määra tegemiseks ei tohi siiski fotole panna, sest seal ei pruugi nähtavad olla just määramiseks olulised, s. o. diagnostilised tunnused.

Lindude, eriti just raskesti määratavate, kirjeldus peab sisaldama kõiki tähelepanud tunnuseid ja iseärasusi, mitte ainult neid, mis vaatleja arvates liigi määramiseks olulised on. Nagu öeldud, ei piisa määrajates esitatud tunnuste loendamisest. Sageli on mitmesugused, näiliselt tähtsusetud lisaandmed siiski vajalikud. Pole harvad juhtumid, kus alles hiljem selgub, et varasemad määramiskriteeriumid olid ekslikud ja ebapiisavad, liik on hiljem kaheks või enamaks uueks liigiks jagatud, peale senikohatud vormide võib alal ka muid sarnaseid esineda jne.

Hoolikas tuleks olla ka muude teatele lisatud andmete esitamisel. Kirjas peaks olema mitte ainult harulduse määramise ja kirjelduse tegemise kuupäev, vaid kõik kohtamisjuhud või ajavahemik, mil nähtud lin(nu)d kohal oli(d). Kui peale Teie külastas linnuharulduse esinemispaika veel teisigi vaatlejaid, ärge jääge lootma nende peale. Nemad loodavad Teie peale ja teade läheb kaotsi. Kui ei olnud kokkulepet teate esitamise kohta, esitage igaks juhuks ise. Alati täpsustage leiukoht – kasvõi vastava skeemi lisamisega.

HK-le teeb muret, et paljud harulduste kohtajad ei ole siiani esitanud andmeid nende leidude läbivaatamiseks. Loodetavasti seda edaspidi siiski tehakse – kunagi pole liiga hilja, kui ainult vaatluspäevikus piisavalt tõendusmaterjali on talletatud. Tuleb

arvestada, et Eestis (ja peaaegu kõigis teistes Euroopa maades) jäävad kõik HK poolt tunnustamata andmed välja linnuharulduste leidude ametlikust andmebaasist, neid ei avaldata ja nendega ei arvestata vastava ala linnustiku ülevaadete koostamisel. Edaspidi tuleks **teated kindlasti ära saata jooksva aasta lõpuks**. Vaid siis jõuaks HK need läbi vaadata, aruande koostada ja järgneva aasta ajakirja viimases numbris avaldada.

Rahvusvaheline koostöö

HK tegutseb koostöös teiste maade vastavate komisjonidega, seda eriti pärast Euroopa Harulduskomisjonide Liidu (*Association of European Rarities Committees*) moodustamist 1993. aastal. Eri maade komisjonide tegevuse ühtlustamiseks, eeskätt Euroopa ja Lääne-Palearktise lindude nimekirja koostamisel, ning haruldaste liikide vaatluste ülevaadete avaldamisel on välja töötatud tegevusjuhised.^{6,9} Neid täiendati 1997. a. liidu neljandal konverentsil Blahovás Slovakkias ja 1999. a. viiendal konverentsil Lednices Tšehhis. Neil oli esindatud ka meie komisjon.

Liit on kehtestanud range nõude jälgida, et trükis ei avaldataks harulduskomisjonides kinnitamata linnuteateid. Kahjuks on niisuguste teadete avaldamine ka meil tarbetut segadust tekitanud. Loodetavasti õnnestub seda vastastikuse üksteisemõistmise ja linnuvaatluskultuuri edenedes tulevikus vältida. Meie komisjon ei suuda veel täielikult täita ka nõuet, et esmasleiud (soovitavalt koguni viis esimest leidu) tuleb tõestada fotode, videovõtete või helilindistustega. Vaid mõningatel juhtudel peetakse piisavaks heade oskustega asjatundjate kirjeldusi. Esimeste leidude kohta tuleb avaldada üksikasjalik materjal, mille järgi saavad ka teised otsustada määrangu õigsuse üle. Nende nõuete täitmise poole peame siiski liikuma.

Arenema on hakanud ka lähem koostöö teiste harulduskomisjonidega. Tänavu 6. veebruaril oli Tartus meie ja Soome komisjoni ühine koosolek. Arutati koostöövõimalusi, vahetati töökogemusi ning käsitleti mõningaid raskestimääratavaid liike ja alamliike.

Uued kategooriad

Kehtestatud on uus rahvusvaheliselt kooskõlastatud linnuliikide eri kategooriatesse (A–E) jaotamise süsteem, mida on juba järgitud viimase Eesti lindude nimestiku koostamisel (vt.⁵³) ja mis on aluseks ka teadete rühmitamisel käesolevas kokkuvõttes.

A. Liigid ja alamliigid, kelle ilmselt loodusliku päritoluga isendeid on kohatud vähemalt ühel korral alates 1. jaanuarist 1950.

- B. Liigid, kelle ilmselt loodusliku päritoluga isendeid on kohatud ainult aastatel 1800-1949.
- C. Liigid, kelle sissetalutud või vangistusest põgenenud isendid on meil moodustanud looduses püsiva asurkonna, või samasugusest väljaspool Eestit asuvast asurkonnast pärit linnud.
- D. Ebaselge päritoluga linnud. Siia kuuluvad kõik muud linnud peale peaaegu kindlate eksikülaliste (kategooria A) ja peaaegu kindlate vangistusest põgenenud lindude (kategooria E).
- E. Vangistusest lahtipääsenud linnud.

Viimase kahe kategooria leiuteated esitatakse alljärgnevas aruandes eraldi jaotustena.

Muutused Eesti lindude nimekirjas

Käsitletaval ajavahemikul on Eesti lindude nimekirjas toimunud rida muutusi (vt. ka ^{38,47,53}). Uute tunnustatud liikidena lisandusid loodusliku päritoluga liikidest (kategooria A) **1990. a.** raipekotkas, kaljukajakas, kuldhänilane ja padu-roolind, **1992. a.** tundrakaur, taigakiur ja tarna-roolind, **1993. a.** stepikotkas ja lõunaööbik, **1996. a.** tundrarüüt ja vandekajakas ning **1997. a.** karkjalg ja naerutiir. Kokku 13 uut liiki, neist tundrarüüt lisandus pärast viimase Eesti lindude nimekirja ⁵³ avaldamist.

Põhja-tormilind (*Puffinus puffinus*) on praeguseks jagatud mitmeks eraldi liigiks. Neist oli võimalik tõdeda meil ainult baleaari tormilinnu (*P. mauretanicus*) esinemist. Ka varasem hõbekajaka alamliik koldjalg-hõbekajakas on nüüd eristatud eraldi liigiks (*Larus cachinnans*).

Uttest alamliikidest kohati Eestis 1990. a. kaspia-kadakatäksi (*Saxicola torquata variegata*) ja 1991. a. niidu-kadakatäksi (*Saxicola torquata maura*) ning ameerika väikeluuke (*Cygnus columbianus columbianus*).

Teadmata päritoluga liikidest (kategooria D) kohati 1997. a. esmakordselt kõrbeleevikest. Vangistusest lahtipääsenud uute liikidena (kategooria E) tuli meie nimekirja 1992. a. mõrsjapart, eksootilisematest lõuna-kroonkurg ja 1993. a. hiid-merikotkas, varasemast ajast 1978. a. kohatud maina.

Kokkuvõttes on praegu Eesti lindude nimekirjas seisuga 01.01.1998 loodusliku päritoluga ja meil ehk naabermaades püsiva asurkonna moodustanud sissetalutud liike (kategooriad A-C) **335**, teadmata päritoluga (kategooria D) **5** ja vangistusest pääsenud (kategooria E) **7** liiki linde.

Utteks tõestatud haudelindudeks meie linnustikus on nüüd võimalik tunnistada suur-konnakotkas, kuldhänilane ja roohabekas,

juhusliku pesitsejana värbrisa. Varem juhuslikuks haudelinnuks peetud valgesilm-vardi ainuke pesitsusteade jäi uuel läbivaatamisel kinnitamata.

HK ei ole seni lõplikku otsust teinud mõningate suurte kajakate vormide (nn. tuhkhalli mantliga hõbe- ja tõmmukajakad, vt. ^{13, 23}) ning lõuna-urvalinnu (*Carduelis flammea cabaret*) kohtamisteadete kohta, kuna seni puudub selgus nende diagnostiliste tunnuste suhtes.

HK-s läbivaadatavate linnuliikide uus nimekiri

Haruldased liigid ja alamliigid, milliste esinemisteaded kuuluvad enne avaldamist läbivaatamisele HK-s, on hiljuti avaldatud uues Eesti lindude nimekirjas⁵³ vastavate märkidega tähistatud. Võrreldes varasemate nimekirjadega^{47, jt.} on selles nüüd rida muutusi.

Nimekirjast on välja jäetud (teated enne 1998. aastat kuuluvad siiski läbivaatamisele) väike- ja laululuige suvised vaatlused, väike-laukhani, punakael-lagle, kuninghahk, plütt, mudanepi suvised vaatlused, jää- ja kaljukajakas, tundrakiur, vesipapi pesitsemine ja suvised vaatlused, kuld- ja vööt-lehelind ning ida-puukoristaja. Nende liikide ja alamliikide esinemine on meil nüüd sagedasem ehk siis nende kohtamise kohta tuleb teateid varasemast enam. Muidugi on nimekirja lisandunud Eesti jaoks uued liigid ja alamliigid. Nimekiri HK-s varem käsitlel olnud lindudest on toodud lisas 1. Nende, nagu muudegi mingil põhjusel seni esitamata jäänud leiuteated on jätkuvalt oodatud.

Aruanne

Järgnevalt esitatakse eelmises HK aruandes või varasemates ülevaadetes avaldamata teated meil kohatud haruldaste linnuliikide kohta kuni aastani 1997. Kõik siin avaldatud teated on HK poolt läbi vaadatud ja nende kohta tehtud heakskiitev või tagasilükkav otsus. Praegu veel käsitluses olevaid vaatlusi seekord ei avaldata. Üldtunnustatud tavast lähtudes ei eristata käesolevas aruandes nn. "tõestamata" teateid nagu seda tehti eelmises. Need on teated, mille kohta ei saa andmete puudulikkuse tõttu teha ei kindlat tagasilükkavat ega tunnustavat otsust. Seetõttu sai neid paigutada ainult tunnustamata teadete hulka, kuhu nad ju sisuliselt ka (seni) kuuluvad. Tõenäoliselt õiged määrangud jäävad paratamatult ikkagi ainult lõplikult tunnustamata määranguteks. Sellele vaatamata on HK tänulik ka kõikidele läbivaatamisel mittetunnustatud teadete esitajatele. Uue täiendava materjali saamisel on HK valmis teateid uuesti läbi vaatama ja vajadusel oma varasemat otsust muutma.

Liigid on eristatud ja järjestatud "British Birds" List of Birds of the Western Palearctic (1997) järgi.⁴⁹

Liigi nimetuse järel on sulgudes esitatud neli arvu. Esimene arvupaar märgib vastavalt linnuleidude (-vaatluste) ja isendite hulka kuni aastani 1989 (kaasa arvatud), teine linnuleidude ja isendite hulka aastail 1990-1997. Arvude asemel on X, kui teateid või linde pole olnud võimalik täielikult loendada (pesitsemine, andmete puudulikkus, samad isendid erinevates kohtades või samas kohas erinevatel aegadel jne.). Algi ja lõunatirgu kohtamisteedete ja isendite arvu määramisel ei arvestatud avamerel Eesti majandusvööndis tehtud leide, kui need jäid väljapoole meie territoriaalmeret (üldjuhul 12 meremiili) piire. Niisuguste avamere teadete läbivaatamist ja avaldamist siiski jätkatakse.⁴⁵

Kui teates on isendite, paaride vms. arv märkimata, on mõeldud üht lindu, paari vms.

Kasutatud lühendid. **khk.** = kihelkond, **l.** = linn, **j.** = jõgi, **mk.** = maakond (1996. a. jaotuse järgi, kui erineb põlisest), **s.** = saar, **ju.** = järv, **läh.** = lähedal, **1a** = samal kalendriaastal sündinud, **2a** = eelmisel kalendriaastal sündinud, **2a+** = enne eelmist kalendriaastat sündinud jne. **a** = kalendriaasta, **ad.** = vanalind, **juv.** = noorlind, **imm.** = mitte-suguküps lind (määratud sulestiku järgi), **pull.** = pesapoeg (poeg enne lennuvõimestumist), ♂ = isaslind, ♀ = emaslind, ♂♀ = paar, **jj.** = ja järgnevad (aastad), **anon.** = vaatleja(d) teadmata.

TUNNUSTATUD TEATED. KATEGOORIAD A, B JA C
ACCEPTED RECORDS. CATEGORIES A, B AND C

Punakurk-kaur *Gavia stellata* pesitsusaegsed teated (3/x – 1/2)

29.05. ja 08.08.1992 Laukasoo, Kadrina-Ilumäe khk., Virumaa = Lääne-Virumaa 2 is. (Ari Rajasärkkä, Marek Vahula).

Liigi neljas kevadsuvine leid pesitsemiseks sobivas elupaigas sel sajandil. Eelmine oli 1947. aastast, mil tõestati pesitsemine Pakasjärve rabas.^{45, 38}

Tundrakaur *Gavia adamsii* (0/0 – 12/12)

10.10.1992 Põõsaspea neem, Noarootsi khk., Läänemaa ad. (Olli-Pekka Pietiläinen, Mauri Leivo).^{70, 102}

12.05.1994 Virtsu, Hanila khk., Läänemaa 2 ad. (Pauli Demjatin, Mauri Leivo, Pekka Rusanen jt.).^{70, 102}

13.05.1994 Ristna, Reigi khk., Hiiumaa 3 ad. (Pauli Demjatin, Mauri Leivo, P. Rusanen jt.).^{70, 102}

14.05.1994 Ristna ad. (Pauli Demjatin, Mauri Leivo, Pekka Rusanen, Jari Aho).^{70, 102}

19.05.1996 Virtsu 3a (Sampsä Cairenius, Hannu Koskinen).¹⁰²

27.05.1996 Põõsaspea neem 2a (Thomas Pless, Kenneth Pless).⁶⁹

09.10.1996 Põõsaspea neem ad. (Jan Nordblad, Timo Pettay).¹⁰²

19.10.1997 Pakri neem, Harju-Madise khk., Harjumaa juv. (Tuukka Kupiainen, Jyrki Lausamo).¹⁰²
 26.10.1997 Pakri neem ad. (Gustaf Nordenswan, Matti Rekilä, Jan Nordblad, Ira Teräspuro).¹⁰²
 (Arktiline Aasia, Alaska ja Loode-Kanada) Tundrakauri esimesed tõestatud leiud Eestist, kuigi naaberladel tehtud vaatluste põhjal polnud tema esinemises meil kahtlust. Tundrakaur satub meile läbirändel enam-vähem regulaarselt nii kevadel kui sügisel.

Tundrakaur või jääkaur *Gavia adamsii* / immer (2/3 – 2/2)

13.05.1994 Ristna, Reigi khk., Hiiumaa ad. (Pauli Dernjatin, Mauri Leivo, Pekka Rusanen jt).^{70, 102}
 01.06.1996 Põõsaspea neem, Noarootsi khk., Läänemaa 2a (Thomas Pless).⁶⁹

Mustkael-pütt *Podiceps nigricollis* (10/x – 1/2)

10.05.1942 Ülemiste jv., Tallinn, Harjumaa ♂♀ (Kuno Thomasson).
 05.-18.05.1992 Ropka luht, Kambja khk., Tartumaa 2 is. (Viiju Lilleleht, Leho Luigujõe, Andres Kuresoo, Margus Ots).

Atlandi tormipääsu või lõuna-tormipääsu *Hydrobates pelagicus* / *Oceanites oceanicus* (0/0 – 1/1)

08.12.1986 Kuressaare laht, Kuressaare l., Saaremaa (Mati Kers).⁶⁹
 Kummagi liigi esinemine Eestis on seni tõestamata.

Suula *Morus bassanus* (4/4 – 1/1)

19.03.1990 Jämaja, Jämaja khk., Saaremaa (O. Teras, Helmut Adrat).⁶⁹

Kormoran e. karbas *Phalacrocorax carbo* pesitsemine

25.06.1992 Väike-Allirahu s., Valjala khk., Saaremaa 7 munadega ja 10 tühja pesa (Andres Pae).⁶⁹

Kormoran muutus püsivaks haudelinnuks Matsalu looduskaitseala Kumari saarterühmas juba 1984. aastal.⁴⁴ Pärast seda kasvas liigi arvukus seal plahvatuslikult. Sellele vaatamata tekkisid uued kolooniad mujal väga visalt. Väike-Allirahu koloonia oli teadaolevatest esimene Liivi lahes. Järgmisel aastal olid kormoranikolooniad siiski juba ka Kirjurahul ja Sorgul ning alates 1993. aastast HK loobus uute pesitsusteadete käsitlemisest.

Väikehüüp *Ixobrychus minutus* (12/>23 – 1/1)

12.06.1992 Kasari j. suue, Kirbla khk., Läänemaa (Amar Broberg).^{40, 70}
 (Lääne-Euraasia, Aafrika ja Austraalia) Esimene usaldusväärne väikehüübi kohtamisjuht pärast kahekümneaastast vaheaega.^{38, 45}

Höbehaigur *Egretta alba* (5/6 – 9/10-12)

27.04.1990 Haeska, Martna khk., Läänemaa (Dick Forsman jt.).^{38, 70, 102} Võimalik, et sama is.

01.06.1990 Matsalu meri, Karuse khk., Läänemaa (Valdur Paakspuu, Eva Kastepõld, Eve Mägi)^{38, 70} ja 20.09.1990 Saardo, Ridala khk., Läänemaa (Valdur Paakspuu).^{38, 70}

19.08.1990 Pulgoja, Häädemeeste khk., Pärnumaa 2 is. (Agu Leivits).

30.05.1992 Kasari j. suue, Kirbla khk., Läänemaa (Eve Mägi, Taivo Kastepõld, Triin Paakspuu).^{40, 70}

15.08. ja 20.08.1995 Valgerand, Audru khk., Pärnumaa (Ahti Raudberg).

20.04.1996 Kaupsi, Käina khk., Hiiumaa 3-4 is. (Silvi Pärn, Öne Baumeister). Samas 1 is.

26.04.1996 (Silvi Pärn, Uno Pärn, Mati Pärn).

26.05.1996 Pikla, Häädemeeste khk., Pärnumaa ad. (Jukka Hatva, Jan Nordblad, Lauri Mäenpää, Mika Bruun, Mikko Huju).¹⁰² Tõenäoliselt sama isend 26.05.1996 Metsaküla, Häädemeeste khk., Pärnumaa (Jukka Hatva, Jan Nordblad, Lauri Mäenpää, Mika Bruun, Mikko Huju).¹⁰²

29.05.1996 Oessaare laht, Püha/Väljala khk., Saaremaa (Jukka Hatva, Jan Nordblad, Lauri Mäenpää, Mika Bruun, Huju Juka, Hannu Juka).¹⁰²

Höbehaigru kohtamisjuhud Eestis näivad sagenevat. Võimalik, et selle põhjuseks on üldine liigi leviku laienemine ja kohatine arvukuse kasv mujal Euroopas pärast madalseisu eelmise sajandi lõpul ja käesoleva alguses.⁸⁵ Tavatulult palju linde – vähemalt 13 is. kohati 1996. a. ka Leedus.⁵

Purpurhaigur *Ardea purpurea* (6/6 – 0/0)

04.06.1973 Saastna, Karuse khk., Läänemaa (Valdur Paakspuu).^{38, 70}

Luitsnokk-iibis *Platalea leucorodia* (3/3 – 1/1)

17.08.1975 Pärnu, Pärnumaa (Peeter Raja).³⁸

10.09.1995 Haapsalu, Läänemaa ad. (Ivar Ojaste).⁷⁰

(Lõuna- ja Kesk-Euroopa, Aasia) Luitsnokk-iibise teine ja neljas leid Eestis. Lähimad pesitsusalad on Hollandis, ajuti on pesitsenud Taanis.

Väikeluik *Cygnus columbianus* suvised teated VI-VIII (0/0 – 4/>9)

11.07.1993 Tahu, Noarootsi khk., Läänemaa ad. (Margus Ots, Jüri Keskaik, Leane Morits).⁷⁰

07.06.1995 Tahu ad. (Ivar Ojaste, Heli Haabel, Aivar Weide).⁷⁰

03.08.1995 Matsalu siselaht, Martna/Karuse khk., Läänemaa >6 ad. (Leho Luigujõe, Illu Kaljuvee).⁶⁹

30.06.1997 Kübassaare, Põide khk., Saaremaa ad. (Kari Haataja).¹⁰²

(Meil läbirändel esinev alamliik *bewickii* pesitseb Euraasia tundrates) Esimesed väikeluige suvised leiud Eestis. Uus, ilmselt süvenev ilming meie linnustikus, mida tuleks tähelepanelikult jälgida. HK siiski alates 1998. a. neid teateid enam ei käsitle.

Ameerika väikeluik *Cygnus columbianus columbianus* (0/0 – 2/2)

10.11.1991 Haeska, Martna khk., Läänemaa ad. (Hannu Klemola, Leho Luigujõe).^{38, 69}
 16.04.1995 Haeska ad. (Jeroen Nienhuis).⁶⁹

(Põhja-Ameerika) Väikeluige Põhja-Ameerika tundrates pesitseva alamliigi tunnustega väikeluikede esmaskohtamised Eestis. Vorm erineb meilt läbirändavast alamliigist väiksema või puuduva kollase nokalaigu poolest.

Laululuik *Cygnus cygnus* pesitsemine ja suvised teated 15.V-31.VIII (7/25 – 24/>101)

- 03.07.1979 Lavassaare jv., Mihkli/Pärnu-Jaagupi/Audru khk., Pärnumaa 2 is. (Eedi Lelov).⁴⁴
 30.05.1982 Lavassaare jv. 2 is. (Eedi Lelov).⁴⁴
 19.07.1987 Kõima raba, Mihkli/Pärnu-Jaagupi khk., Pärnumaa (Ilmar Soodla).⁸⁶
 15.06.1988 Altja, Haljala khk., Virumaa = Rakvere raj. 2 is. (Eigo Hint).
 31.07.-17.08.1989 Aljava, Muhu khk., Saaremaa >1 ad., 1 juv. (Andrus Kuus).
 06.06.1990 Tihu jv., Käina khk., Hiiumaa (Einar Tammur).⁷⁰
 1990 Vilsandi, Kihelkonna khk., Saaremaa ♂♀ (Virve Aumees).⁶⁹
 27.07.1990 Abruka s., Anseküla khk., Saaremaa (Leho Luigujõe).⁶⁹
 05.08.1990 Uru jv., Mihkli khk., Pärnumaa 4 is. (Ilmar Soodla).
 27.05.1991 Mohni s., Kuusalu khk., Harjumaa (Marek Vahula, Eigo Hint, Toomas Kukk, Jaanus Aua)
 06.06.1991 Lõuna-Malusii s., Kuusalu khk., Harjumaa 9 is. (Mart Jüssi, Jaanus Aua).
 07.08 ja 04.09.1991 Uru jv. 2 ad., 5 1a (Ilmar Soodla).³⁸
 09.05.1992 Aljava 2 ad. ja pesa 5 munaga (Karl Oolu).^{38, 70}
 30.05.-17.06.1992 Puise, Ridala khk., Läänemaa 2 is. (Vilju Lilleleht).⁶⁹
 14.09.1992 Kuressaare laht, Kuressaare l., Saaremaa paar ja 7 juv. (Leho Luigujõe, Arne Ader).^{38, 70}
 27.06.1993 Karala, Kihelkonna khk., Saaremaa ad. (Margus Ots).⁷⁰
 11.07.1993 Tahu, Noarootsi khk., Läänemaa ad. (Margus Ots, Jüri Keskpai, Leane Morits).⁷⁰
 28.05.-08.06.1995 Pitsalu, Pärnu-Jaagupi khk., Pärnumaa 2 ad. ja 5 pull. (Eedi Lelov, Valeri Vesselov, T. Talpsepp).
 11.06.1995 Kakrarahu, Ridala khk., Läänemaa 2 ad. (Vilju Lilleleht).⁷⁰
 03.08.1995 Matsalu laht, Martna/Karuse khk., Läänemaa >20 ad. (Leho Luigujõe, Illu Kaljuvee).⁷⁰
 05.08.1995 Haeska, Martna khk., Läänemaa (Sampsä Cairenius, Jyri Heino, Mika Bruun, Asko Rokala).
 04.-05.05. ja 03.-05.06.1996 Haavasoo lais, Reigi khk., Hiiumaa paar (Aivar Leito).
 15.05.1996 Kaimri, Anseküla khk., Saaremaa ad. (Juha Lehtinen, Jouni Valkeeniemi).
 22.05.1997 Puise 3 ad. (Vilju Lilleleht).⁶⁹
 24.05.1997 Kabli, Häädemeeeste khk., Pärnumaa 4 is. (Juha Lehtinen, Jouni Valkeeniemi).
 24.05.1997 Liu, Tõstamaa khk., Pärnumaa 10 is. (Juha Lehtinen, Jouni Valkeeniemi).
 26.-27.05.1997 Endla jv., Laiuse khk., Tartumaa = Jõgeva mk. 2 ad. ja 1 imm. (Aivar Leito).
 09.06.1997 Puise 5 ad. (Vilju Lilleleht).⁶⁹
 19.06.1997 Puise 2 ad. (Vilju Lilleleht).⁶⁹

Pärast tõestatud esmaspesitsemist 1988. aastal⁴⁴ on laululuige suvine esinemine ja pesitsemine on muutunud nii reeglipäraseks, et **1997. aastast hilisemaid teateid HK enam ei käsitle**. Kahjuks puudub siiski täielik ülevaade liigi meie ala asustamise käigust, nii et varasemad

andmed nii selle kui ka muude taoliste käsitlesest välja arvatud liikide kohta on Eesti Ornitoloogiaühingus oodatud.

Lühinokk-hani *Anser brachyrhynchus* (2/2 – 10/10-12)

- 27.04.1990 Meelva, Karuse khk., Läänemaa (Kalevi Helppi, Kimmo Nuotio, Pertti Kalinainen).^{38,69,102}
 20.09.1990 Meelva, Räpina khk., Võrumaa = Põlva mk. 3a (anon.).³⁸
 19.05.1993 Põõsaspea neem, Noarootsi khk., Läänemaa 2 is. (Mauri Leivo, Harri Kontkanen, Olli-Pekka Pietiläinen).^{70, 102}
 26.04.1995 Papsaare, Pärnu khk., Pärnumaa (Hannu Juka, Jukka Hatva, Tuomas Seimola).¹⁰²
 11.04.1996 Meelva, Karuse khk., Läänemaa 2 is., tõenäoliselt üks neist ka 17.04.1996 Matsalu, Karuse khk., Läänemaa (Jaan Veltman, Kaarel Kaisel, Eve Mägi) ja võimalik, et samad
 07.05.1996 Kloostri, Kirbla khk., Läänemaa 2 is. (Eve Mägi, Kaarel Kaisel).⁶⁹
 26.04.1996 Audru, Audru khk., Pärnumaa (Asko Rokala, Henrik Lindholm, Mika Bruun).¹⁰²
 12.04.1997 Audru polder, Audru khk., Pärnumaa ad. (Mauri Leivo).
 16.05.1997 Haeska, Martna khk., Läänemaa (Timo Pettay).¹⁰²
 (Teravmäed, Island ja Ida-Gröönimaa) Lühinokk-hane leidude hulk on Eestis viimastel aastatel märgatavalt kasvanud. Põhjuseks võib olla nii linnuvaatlejate suurem tegusus kui ka asurkonna arvukuse suurenemine Teravmägedel, kust meile sattuvad isendid pärinevad.⁸⁵ Arvatavasti tuleb liiki meil ja peaaegu kogu Läänemerele pidada harvaks läbirändajaks.

Väike-laukhani *Anser erythropus* (4/5 – 10/58)

- 14.-15.04.1990 Penijõe läh., Lihula/Kirbla khk., Läänemaa 4 is. (Valdur Paakspuu, Triin Paakspuu).⁶⁹
 21.04.1990 Kloostri, Kirbla khk., Läänemaa 2 is. (Valdur Paakspuu).⁷⁰
 28.04.1990 Liustemäe, Karuse khk., Läänemaa ad. (Aivar Leito).⁶⁹
 17.09.-21.09.1990 Ilmatsalu, Tartu-Maarja khk., Tartumaa (Einar Tammur, Urmas Sellis, Aivar Leito, Andres Kietzer).
 16.05.1996 Karala, Kihelkonna khk., Saaremaa ad. (Juha Lehtinen, Jouni Valkeeniemi).¹⁰²
 23.05.1996 Osmussaar, Noarootsi khk., Läänemaa (Mauri Leivo).¹⁰²
 21.04.1997 Haeska, Martna khk., Läänemaa 2 is. (Mauri Leivo).¹⁰²
 20.05.1997 Toomalõuka, Anseküla khk., Saaremaa (Leho Luigujõe, Rein Kuresoo jt.).⁶⁹
 24.05.1997 Kabli, Hädemeeste khk., Pärnumaa (Juha Lehtinen, Jouni Valkeeniemi).¹⁰²
 11.10.1997 Tali-Kaunsaare, Saarde khk., Pärnumaa 44 is. (Enn Vilbaste, Kaja Kübar). Võimalik, et osa neist ka 12.10.1997 Pihke, Saarde khk., Pärnumaa 9 is. (Enn Vilbaste, Kaja Kübar, Aivar Sakala).
 (Põhja-Euroopa ja Põhja-Siber) Kokku tunnustas HK 14 teadet vähemalt 63 väike-laukhane kohta aastaist 1960-1997. Avaldatud vaatlustest väärrib erilist tähelepanu 44-isendilise seltsingu kohtamine Taliil 1997. aastal. Arvestades ka kevadrändeaege peatuspaiga avastamist Matsalu looduskaitsealal Haeska ümbruses, kus 1998. aastal kestvamalt püsis kuni 31 lindu,⁹⁴ arvas HK väike-laukhane välja käsitletavate lindude nimekirjast. Oodatud on siiski kõik enne 1998. aastat tehtud vaatlused.

Kanada lagle *Branta canadensis* (41/ca 109 – 4/10)

- 00.09.1983 lisaku - Jõuga, lisaku khk., Virumaa = Ida-Viru mk. ca 12 is. (Voldemar Namsing).
 12.04.1988 Tammura, Tori khk., Pärnumaa (Raivo Endrekson, Janek Eltermaa).
 30.07.-14.08.1990 Pikla, Häädemeeste khk., Pärnumaa 3 is. (Mati Kose, Enno Tšetšin).
 23.09.1990 Matsalu, Karuse khk., Läänemaa 4 is. (Valdur Paakspuu, Triin Paakspuu).⁷⁰
 02.10.1990 Sörve sääär, Jämaja khk., Saaremaa 2 is. (Eerik Leibak).⁷⁰
 29.10.1990 Sörve sääär (Eerik Leibak).⁷⁰

(Põhja-Ameerika, sissetalutuna Suurbritannias, Fennoskandias ja mujal Euroopas) Kanada lagle kohtamisjuhtude sagenemise tõttu **arvas HK 1991. aastal kanada lagle käsitletavate nimestikust välja**. Seni on aga mõningatele vastavatele vihjetele vaatamata veel tõestamata kanada lagle **pesitsemine Eestis**. Jätkuv levimine ja arvukuse kasv Euroopas on juba tekitanud mitmesuguseid probleeme ning muutnud kohati liigi ebasoovitavaks.¹⁶ Kanada lagle arvukus kasvab jõudsalt ka meie lähialadel Soome lahe põhjarannikul ja saartel ning liik on muutunud Soome arvukaimaks hane- ja lagleliigiks.^{17, 103} See on küll mõnevõrra ahvatlev väljavaade jahimeestele, kuid õigem oleks siiski loota, et meie püüasukaks see võõras liik kunagi ei kinnistu.

Valgepõsk-lagle *Branta leucopsis* pesitsemine

- 1987 Papilaid, Hanila khk., Läänemaa 8 pesa (Valdur Paakspuu, Eve Mägi jt.).^{39; 45} (vihje)
 1987 Anemaa, Ridala khk., Läänemaa 2 pesa (Valdur Paakspuu, Eve Mägi jt.).
 1988 Papilaid 7 pesa (Valdur Paakspuu, Eve Mägi jt.).³⁹ (ekslikult 8 ♂♀);⁴⁵ (vihje)
 1988 Anemaa pesa (Valdur Paakspuu, Eve Mägi jt.).
 1988 Pihlaid, Põide khk., Saaremaa pesa (Aivar Leito).³⁹
 1989 Papilaid 6 pesa (Valdur Paakspuu, Eve Mägi jt.).³⁹ (ekslikult 8 ♂♀);⁴⁵ (vihje)
 1989 Papirahu, Hanila khk., Läänemaa 2 pesa (Valdur Paakspuu, Eve Mägi jt.).
 1989 Telve, Kihelkonna khk., Saaremaa 4 pesa (Arvo Kullapere).^{39; 45} (vihje)
 1989 Pihlaid 2 pesa (Aivar Leito).³⁹
 1990 Papirahu 10 pesa (Valdur Paakspuu, Eve Mägi, Triin Paakspuu jt.).³⁹ (ekslikult 9 ♂♀).
 1990 Väike-Härjamaa, Ridala khk., Läänemaa 2 pesa (Valdur Paakspuu, Eve Mägi, Triin Paakspuu jt.).
 12. ja 19.05.1990 Telve s. 6(7?) pesa (Arvo Kullapere, Olavi Hildén, Martti Soikkeli, Seppo Keränen, Juha Valste, Andres Jõeorg).³⁹ (7 ♂♀).
 17.06.1990 Alumine Vaigas, Kihelkonna khk., Saaremaa pesa (Arvo Kullapere jt.).³⁹
 22.06.1990 Urve s., Kihelkonna khk., Saaremaa pesa (Arvo Kullapere, Tarvo Kullapere, Marko Kullapere).
 1990 Naistekivi maa, Kihelkonna khk., Saaremaa pesa (Arvo Kullapere).³⁹
 1990 Pihlaid 5 pesa (Aivar Leito).³⁹
 1990 Tuumalaid, Põide khk., Saaremaa 5 pesa (Aivar Leito).³⁹ (ekslikult 8 ♂♀)
 Lisaks oma tavapärastele arktilistele pesitsusaladele nüüd Läänemereelgi kodunenud valgepõsk-lagle asurkond on ka Eestis järjest kasvanud ning asualasid laiendanud.³⁹ Praeguseks ulatub meil haudepaaride hulk juba 100-130-ni.⁵³ Peale ülalootletutele on pesitsustunnustega paare kohatud ka mujal, kuid HK on avaldanud ainult kindlaid, tõestatud pesitsusteateid

(leitud pesad ja pesitsuspaikades kohatud pesakonnad). **1991. aasta ja hilisemaid valgepõsk-lagle pesitsusjuhte HK enam ei käsitle.**

Lääne-mustlagle *Branta bernicla hrota* (2/7 – 5/5)

- 28.05.1994 Ristna, Reigi khk., Hiiumaa (Mauri Leivo, Harri Kontkanen, Petri Palviainen).⁷⁰
 30.09.1994 Põõsaspea neem, Noarootsi khk., Läänemaa (Harri Kontkanen, Hannu Juka).^{29, 70}
 02.10.1994 Põõsaspea neem (Mauri Leivo, Hannu Juka, Harri Kontkanen).^{29, 70}
 13.10.1995 Põõsaspea neem (Mauri Leivo, Harri Kontkanen).
 31.10.1995 Põõsaspea neem (Mauri Leivo, Harri Kontkanen).

(Teravmäed, Franz Josephi maa, Gröönimaa ja arktiline Kanada) Lääne-mustlagle leidude arv on meil ja naabermaades järjest kasvanud. Rootsist teatati 1997. aastal koguni u. 480 is. kohtamisest, mis on enam kui kõik varasemad teated kokku.⁴

Punakael-lagle *Branta ruficollis* (6/9 – 28/33-35)

- 29.04.1990 Karala, Kihelkonna khk., Saaremaa 2 ad. (1 paar) (Aivar Leito).^{38, 70}
 11.05.1994 Haeska, Martna khk., Läänemaa 3 is. (Pauli Dernjatin, Mauri Leivo, Pekka Rusanen).⁶⁹ Võimalik, et samad või osa neist ka **13.05.1994** Keemu, Karuse khk., Läänemaa 2 is. (Lauri Mäenpää, Mika Bruun, Roland Sundström, Heidi Vanhanen) ja **18.05.1994** Haeska 4 is. (Pauli Dernjatin, Mauri Leivo, Pekka Rusanen).⁷⁰
 21.04.1995 Sörveäär, Jämaja khk., Saaremaa 1a+ (Mikko Huju, Tuomas Seimola, Jukka Hatva, Hannu Juka).¹⁰²
 14.05.1995 Matsalu, Karuse khk., Läänemaa 6 ad. (Matti Rekilä, Jan Nordblad, Harri Muukkonen).¹⁰²
 23.04.1996 Põldeotsa (Audru polder), Audru khk., Pärnumaa 2 is. ja **25.04.1996** samas 3 is. (Hannu Juka, Mika Bruun, Jukka Hatva, Henrik Lindholm, Jan Nordblad, Asko Rokala).¹⁰² Võimalik, et ka **02.-03.05.1996** samas kohatud isend oli üks neist (Harri Kontkanen, Mauri Leivo).
 04.05.1996 Kägiste, Häädemeeste khk., Pärnumaa (Harri Kontkanen, Mauri Leivo).
 06.05.1996 Saastna, Karuse khk., Läänemaa (Harri Kontkanen, Mauri Leivo), tõenäoliselt kordusvaatlused **07.05.1996** Matsalu (Mauri Leivo, Harri Kontkanen), **16.05.1996** Matsalu 2 is. (Kaarel Kaisel, Jaan Veltman, Sampsa Cairenius jt.),⁶⁹ **18.05.1996** Saastna, Karuse khk., Läänemaa (Juha Lehtinen, Jouni Valkeeniemi) ja **20.05.1996** Matsalu (Kaarel Kaisel).⁶⁹ (ekslükult 21.05.1996 koos Maire Tomingaga).
 21.05.1996 Haeska 2 is. (Kaarel Kaisel, Maire Toming).⁶⁹ (ekslükult 16. ja 18.05.1996).
 27.04.1997 Keemu ja **27.04.1997** Matsalu (Jukka Riihelä, Jyri Strandberg). Tõenäoliselt kordusvaatlused **08.05.1997** Matsalu 4 ad. (Matti Rekilä, Ira Teräspuro, Juhani Hannila jt.).¹⁰²
 09.05.1997 Kelu, Kirbla khk., Läänemaa 2 is. (Juha Lehtinen, Jouni Valkeeniemi), **11.05.1997** Matsalu 3 is. (Kaarel Kaisel, Pille Kaisel)⁶⁹ ja **18.05.1997** Keemu 2 ad. (Leho Luigujõe, Rein Kuresoo jt.).⁶⁹
 28.04.1997 Audru polder, Audru khk., Pärnumaa 2 is. (Jukka Riihelä, Jyri Strandberg), tõenäoliselt samad is. **08.05.1997** Audru polder 3 is. (Jan Nordblad, Timo Pettay, Tuomas Seimola, Tuukka Kupiainen).
 09.05.1997 Lõu laht, Jämaja ja Anseküla khk., Saaremaa 2 ad. (Matti Rekilä, Ira Teräspuro, Juhani Hannila jt.).¹⁰²
 14.05.1997 Põgari, Ridala khk., Läänemaa 2 is. (Kaarel Kaisel, Eve Mägi, Maire Toming).⁶⁹
 19.05.1997 Ula – Taliia, Põide khk., Saaremaa (Leho Luigujõe, Rein Kuresoo jt.).⁶⁹

(Lääne-Siber) Punakael-lagle talvitumisalad on nihkunud järjest lääne poole ning asuvad nüüd peamiselt Musta mere läänerannikul. Liigi rändeteed kulgesid varem meie alast kaugelt mööda. Praeguseks on tekkinud väike, kuid järjest kasvav talvitumisseltsing ka Lääne-Euroopas.⁷³ Liigi rändeaegsed leiud meil ja mujal Läänemere piirkonnas on juba sedavõrd kasvanud, et **edaspidi käsitleb HK ainult varasemaid teateid**. Arvestatud on ka punakael-lagle määramise suhtelist lihtsust. Kohtamisteadete saatmine Eesti Ornitoloogiaühingusse on liigi levila edasiste muutuste jälgimiseks siiski äärmiselt vajalik.

Punanokk-vart *Netta rufina* (4/4 – 7/7)

25.05.1990 Soitsjärv, Äksi khk., Tartumaa = Jõgeva mk. ♂ (Tarmo Evestus, Eigo Hint).^{18, 38}

23.05.1993 Haapsalu Tagalaht, Lääne-Nigula khk., Läänemaa ♂♀ (Ivar Ojaste).^{38, 70}

25.04.1995 Vahtna, Muhu khk., Saaremaa ♂ ad. (Leho Luigujõe, Jeroen Nienhuis).⁶⁹

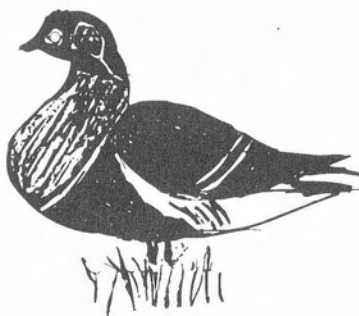
11.05.1996 Kuressaare laht, Kuressaare l., Saaremaa ♂ ad. (Matti Rekilä, Juhani Hannila, Tomi Hirvinen, Christer Nyman, Antti Tuominen jt.).¹⁰² Tõenäoliselt sama isend 15.05.1996

Linnulaht, Kaarma khk., Saaremaa (Kimmo Häkkinen, Vesa Häkkinen, Seppo Hjerppe).

08.05.1997 Linnulaht ♂ ad. (Matti Rekilä, Juhani Hannila, Tomi Hirvinen, Christer Nyman, Ira Teräspuro, Antti Tuominen, jt.).¹⁰²

08.05.1997 Keemu, Karuse khk., Läänemaa ♂ ad. (Eve Mägi, Kaarel Kaisel).¹⁰²

(Lääne- ja Kesk-Euroopast ida suunas Mongooliani) Enne 1990. aastaid oli punanokk-varti Eestis kohatud vaid neljal korral, seega vähem, kui ainuüksi sel aastakümnel. Seni on meil liiki vaadeldud vaid kevadel. Võimalik, et leiud on sagenenud Kesk-Euroopas talvituvate punanokk-vartide arvukuse järsu tõusu tõttu.⁸⁵ Lähimad pesitsusalad on Poolas, Saksamaal, Hollandis jm. Pole välistatud, et vähemalt osa meile sattunud isendeist pärineb linnuaedadest, kus teda meeeldi peetakse.



Punakael-lagle (*Branta ruficollis*) 04.05.1996 Kägiste. Joonis: Harri Kontkanen.

Valgesilm-vart e. ruskevart *Aythya nyroca* (x/x – 2/5)

- 14.09.1990 Kõiguste, Põide khk., Saaremaa 4 (3♂ 1♀) (Per Milberg, Andres Kuresoo, Mats Peterson, Rein Kuresoo).^{38, 70}
 15.08.1991 Kavastu, Tartu-Maarja khk., Tartumaa ♀ (?) (Florian Schöne).³⁸

Kuninghahk *Somateria spectabilis* (9/10 – 21/18-19)

- kevad 1979 Prangli s., Jõelähtme khk., Harjumaa ♂ (anon.).³⁸
 22.04.-09.07.1990 Puhtu, Hanila khk., Läänemaa ♂ (Leho Luigujõe, Arne Ader).^{38, 69}
 04.06.1991 Puhtu ♂ (Leho Luigujõe).⁷⁰
 15.01.1992 Loodse jv., Jämaja khk., Saaremaa ♀ (Raimo Pakarinen, Eerik Leibak).^{38, 69}
 03.05.-17.05.1992 Puhtu ♂ ad. (Pekka Rusanen, Pauli Dernjatin, Markku Turtiainen).⁶⁹
 Tõenäoliselt sama is. samas 28.05.1992 (Leho Luigujõe).^{38, 70}
 10.06.1992 Vaika s.-te läh., Kihekkonna khk., Saaremaa 2 ♂ (Hans Alm, Leif Christensen, Andres Kuresoo).^{38, 70}
 10.10.1992 Põõsaspea neem, Noarootsi khk., Läänemaa ♂ ad. (Olli-Pekka Pietiläinen, Mauri Leivo).^{70, 102}
 12.10.1992 Põõsaspea neem ♂ ad. (Olli-Pekka Pietiläinen, Mauri Leivo).⁷⁰
 28.04. 1993 Puhtu ♂ (Leho Luigujõe, Andres Kuresoo, T. Jagger).⁶⁹ Tõenäoliselt kordusvaatlused samas 08.-14.05.1993 ♂ ad. ja 15.05.1993 2 ♂ ad (Pekka Rusanen, Pauli Dernjatin, Martti Vattulainen, Lasse Lindström)⁶⁹ ning 10.06.1993 ♂ (Leho Luigujõe, Andres Kuresoo, T. Jagger).⁶⁹
 06.05.1993 Põõsaspea neem ♂ ad. ja ♀ ad. Tõenäoliselt kordusvaatlused samas 10.05.1993 ♂ ad. ja 11.05.1993 2 ♂ ad. (Harri Kontkanen, Mauri Leivo, Olli-Pekka Pietiläinen).^{69, 70, 102}
 13.-17.05.1994 Virtsu, Hanila khk., Läänemaa ♂ ad. (Mauri Leivo, Pauli Dernjatin, Pekka Rusanen).⁶⁹ Tõenäoliselt kordusvaatlused samas 14.-15.05.1994 (Lauri Mäenpää, Mika Bruun, Roland Sundström, Heidi Vanhanen) ja võimalik, et sama is. 28.05.1994 Papiilau läh., Hanila khk., Läänemaa ♂ ad. (Aarne Pruks, Vilju Lilleleht, Taivo Kastepõld jt.).⁷⁰
 14.05.1994 Virtsu ♂ ad. (Mauri Leivo, Jari Aho, Pauli Dernjatin, Pekka Rusanen).⁷⁰
 05.10.1995 Põõsaspea neem ♂ 2a (Jan Nordblad, Timo Pettay).¹⁰²
 01.06.1996 Põõsaspea neem ♀ ad. (Thomas Pless, Kenneth Pless).⁶⁹
 09.05.1997 Ristna, Reigi khk., Hiiumaa ♂ ad. (Pekka Ikonen, Niila Valle, Dan Sävel). (Tsirakumpolaarne Arktika) Kuigi puuduvad teated kuninghaha arvukuse tõusu kohta pesitsusaladel,⁸⁵ on kevadiste ja sügiseste leidude hulk meil ja naabermaades sedavõrd kasvanud, et **HK edaspidi 1997. aastast hilisemaid teateid enam ei käsitle**. Küll on neid edasiste muutuste jälgimiseks hädatarvilik edaspidigi Eesti Ornitoloogiaühingusse saata.

Puna-harksaba *Milvus milvus* (27/>29 – 1/1)

- suvi-sügis 1898 Tulpe, Püha khk., Saaremaa (anon.).⁸⁸
 1899 Kargi, Jämaja khk., Saaremaa (anon.).⁸⁸
 00.08.1900 Kargi (anon.).⁸⁸
 suvi-sügis 1901 Tulpe, Püha khk., Saaremaa (anon.).⁸⁸
 suvi-sügis 1909 Tulpe (anon.).⁸⁸
 26.04.1991 Tõitoja, Saarde khk., Pärnumaa (Raivo Endrekson).³⁸

Raipekotkas *Neophron percnopterus* (0/0 – 1/1)

30.06.1990 Pässaste, Halliste khk., Viljandimaa imm. (Urmas Sellis, Eil Sellis).³⁸
(Lõuna-Euroopa, Põhja-Aafrika ja Aasia kuni Indiani) Raipekotka esmasleid Eestis.

Madukotkas *Circaetus gallicus** (>142/x – 21/26)

- hiljemalt 1904 Rõngu khk., Tartumaa pesa (v. Walter).⁸⁹ jt.
1949 Kose khk., Harjumaa paar 1948. a. pesapaigal (Hillar Pärjasaar).⁵⁸
22.07.1967 Noarootsi khk., Läänemaa (Tiit Randla, Fred Jüssi).⁷⁶
29.04.1971 Äksi khk., Tartumaa 2 is. (Olav Renno).
31.07.1973 Keila khk., Harjumaa (Tenno Drevs, Kirill Drews).
13.06.1985 Muhu khk., Saaremaa (Einar Tammur, Urmas Sellis).⁷⁰
12.07.1988 Karula khk., Võrumaa = Valga raj. (Einar Tammur).
25.07.1990 Noarootsi khk., Läänemaa paar (Tiit Randla, Vilju Lilleleht).⁷⁰
20.04.1991 Martna khk., Läänemaa (Andres Kuresoo, Jüri Keskpai).⁶⁹
11.05.1991 Saarde khk., Pärnumaa 2 is. (Raivo Endrekson, Ivo Rosenberg).
02.07.1991 Noarootsi khk., Läänemaa (Mart Niklus, Marek Vahula).⁷⁰
26.06.1991 Viru-Nigula khk., Virumaa = Lääne-Viru mk. (Einar Tammur, Veljo Volke).
15.08.1991 Viru-Jaagupi khk., Virumaa = Lääne-Viru mk. (Einar Tammur).
06.06.1992 Harju-Jaani khk., Harjumaa ad. (Aleksander Abuladze, Luule Sakkeus).
06.06.1992 Reigi khk., Hiiumaa paar (Einar Tammur).⁷⁰
18.-19.07.1992 Vaivara khk., Virumaa = Ida-Viru mk. 2 is. (Einar Tammur, Olev Merivee).
20.07.1992 Iisaku khk., Virumaa = Ida-Viru mk. (Olev Merivee, Kaarel Lauk).
23.07.1993 Simuna khk., Virumaa = Lääne-Viru mk. (Einar Tammur, Olev Merivee).
23.05.1994 Suure-Jaani khk., Viljandimaa (Leho Luigujõe).
29.-30.05.1994 Karja khk., Saaremaa (Veljo Volke, Mati Martinson).⁷⁰
19.07.1994 Iisaku khk., Virumaa = Ida-Viru mk. paar (Olev Merivee, Urmas Sellis).
30.04.1995 Tõstamaa khk., Pärnumaa (Alar Broberg).
06.05.1995 Iisaku-Vihtse khk., Virumaa = Ida-Viru mk. (Einar Tammur, Fred Jüssi).
10.07.1995 Viru-Jaagupi khk., Virumaa = Lääne-Viru mk. (Einar Tammur).
18.07.1995 Püha khk., Saaremaa (Alar Broberg).
05.05.1996 Lihula/Kirbla khk., Läänemaa (Alar Broberg).
21.09.1996 Kullamaa khk., Läänemaa (Alar Broberg).
06.-29.07.1997 Karja khk., Saaremaa (Mati Martinson).

Stepi-loorkull *Circus macrourus* (12/>15 – 5/3)

- 1895 Õisu, Paistu khk., Viljandimaa (anon.).³⁸
sügis 1895 Soontaga metskond, Rõngu khk., Tartumaa (anon.).^{38, 56}
18.08.1901 Meeksi, Rāpina khk., Võrumaa (anon.).^{38, 104}
1901 Tallinn, Harjumaa > 1 is. (Ernst v. Middendorff).^{38, 60}
01.-02.10.1901 Meeksi 3 juv. + 2 is. (anon.).^{38, 104}
1901/1902 Tähtvere / Kärevere / Laeva, Äksi / Kursi khk., Tartumaa (anon.).^{12, 38, 51}
1911 Põhja-Eesti ♀ (anon.).³⁸
00.07.1931 Piirissaar, Võnnu khk., Tartumaa ♀ 1a (anon.).
09.08.1932 Nurme soo, Anseküla khk., Saaremaa (L. Meder).^{88, 93}
20.08.1939 Tartumaa ♂ 1a (M. Kärk).

* kaitsekaalutlustel ei avaldata täpseid vaatluskohti

14.05.1994 Avaste, Vigala khk., Läänemaa = Rapla mk. ♂ ad. (Lasse Lindström, Hannu Juka, Timo Lehesvirta).
 11.08.1994 Tagavere, Lääne-Nigula khk., Läänemaa ♂ ad. (Ivar Ojaste).⁷⁰ Tõenäoliselt sama isend 14.08.1994 Vidruka (Ivar Ojaste, Hille Tammela).⁷⁰ ja 24.08.1994 Uugla (Ivar Ojaste).⁷⁰
 03.05.1996 Pikla nina, Häädemeeste khk., Pärnumaa ♀ 3a(?) (Harri Kontkanen, Mauri Leivo).¹⁰²
 (Ukrainast ja Lõuna-Venemaast ida suunas Mongooliani) Esimene HK ülevaade liigi kohtamisjuhtudest Eestis. Stepi-loorkulli uued ja järjest sagedamad leiud 1990-ndatel aastatel on toredaks uudiseks, sest lähimatel pesitsusaladel hinnatakse liigi seisundit halvaks.¹⁰ Lisaks nendele oli võimalik tunnustada kolme teadet 1930. aastatest. Seni peeti hilisemaks kohtamisaastaks 1915. aastat.³⁸ Stepi-loorkull on viimastel aastatel järjest sagedamini sattunud ka Soome.^{4, 48}

Suur-konnakotkas *Aquila clanga* * (13/15 – 28/33)

30.04.-11.07.1987 Äksi khk., Tartumaa ♂♀, pesa (Lembit Enok, Einar Tammur).
 24.05.1988 Äksi khk., Tartumaa ad., ebaõnnestunud pesitsemine (Einar Tammur).
 24.07.1988 Kursi khk., Tartumaa ad., pesa pojaga (Einar Tammur).
 31.07.-08.08.1988 Äksi khk., Tartumaa tõenäoline segapaar väike-konnakotkaga (*Aquila pomarina*), pesa ja 2 hübriidset pull. (Einar Tammur).
 08.05.1989 Äksi khk., Tartumaa ad. (Veljo Volke).
 08.05.1991 Äksi khk., Tartumaa ♂ ad. (Veljo Volke).
 11.04.1993 Puhja khk., Tartumaa ad. (Asko Lõhmus).³⁸
 20.-22.05.1993 Karuse khk., Läänemaa ad. (Thomas Pless, Lena Pless).⁶⁹
 14.05.; 15.06.; 06.07. ja 14.08.1993 Kursi khk., Tartumaa ♂♀ pesapaigal (Asko Lõhmus).
 28.09.1993 Sõrve säär, Jämaja khk., Saaremaa 1-2a (Alar Broberg).
 02.06.1994 Puhja khk., Tartumaa ad. (Ülo Väli) (samas ka 10.07.1996).
 21.06.1994 Kursi khk., Tartumaa ad., pull. (Asko Lõhmus).
 29.06.1994 Äksi khk., Tartumaa ad. (Reimo Rander, Anti Rander).
 07.10.1994 Rõude, Martna khk., Läänemaa subad. (Sampsä Cairenius, Minna Riikka Järvinen, Kari Engelbarth, Liisa Sarakontu, Biti Ojala, Markku Ojala).¹⁰²
 15.04.1995 Puhja khk., Tartumaa ad. (Arne Laansalu).
 23.04.1995 Äksi khk., Tartumaa ad. (Arne Laansalu, Ailar Uffert).
 31.07. ja 1.08.1995 Kursi khk., Tartumaa 1 pojaga pesa (Asko Lõhmus, Arne Laansalu, Ülo Väli, Piret Lõhmus, Urmas Sellis).
 08.05.1996 Saarde khk., Pärnumaa imm. (Walther Thiede, Aivo Klein, Enn Vilbaste).
 08.05.1996 Kullamaa/Martna khk., Läänemaa ad. (Alar Broberg).
 18.05., 18.07. ja 29.07.1996 Kursi khk., Tartumaa 2 ad., pull. pesas (Asko Lõhmus, Urmas Sellis, Vallo Volke, Ülo Väli). Tõenäoliselt sama paari ad. 05.06.1996 Kursi khk., Tartumaa (Asko Lõhmus).
 10.07.1996 Puhja khk., Tartumaa (Ülo Väli).
 14.07.1996 Puhja khk., Tartumaa ad. (Ülo Väli). Tõenäoliselt sama isend 25.07.1996 Puhja khk., Tartumaa segapaar väike-konnakotkaga (*Aquila pomarina*) ja pesa (Ülo Väli) (samas segapaar veel 1997. aastal).
 03.04.-17.08.1997 Kursi khk., Tartumaa 2 ad., pull. pesas (Asko Lõhmus, Ülo Väli, Einar Tammur, Lauri Lutsar, Rein Nellis, Henn Pärnamets).
 03.04.-27.07.1997 Puhja khk., Tartumaa F, segapaar väike-konnakotkaga (*Aquila pomarina*) ja hübriidne poeg pesas (Asko Lõhmus, Ülo Väli, Urmas Sellis).
 01.05.-28.08.1997 Puhja khk., Tartumaa 2 ad., pull. pesas (Asko Lõhmus, Ülo Väli, Rein Maran, Urmas Sellis).

* kaitsekaalutlustel ei avaldata täpseid vaatluskohti

03.05.1997 Äksi khk., Tartumaa ♂, tõenäoline segapaar väike-konnakotkaga (*Aquila pomarina*) (Ülo Väli). Tõenäoliselt sama is. 05.06.1997 Äksi khk., Tartumaa (Asko Lõhmus).

18.07.1997 Kullamaa khk., Läänemaa ♂♀ (Veljo Volke, Mati Martinson).

07., 08. ja 15.08.1997 Iisaku khk., Virumaa = Ida-Viru mk. ♂♀ (Rein Nellis, Henn Pärnamets, Urmas Sellis).

Märkimist väärib suur-konnakotka kohtamisjuhtude järsk sagenemine sel aastakümnel ning pesitsemise tõestamine 1987. a. Muidugi pole põhjuseks selle haruldase liigi arvukuse kasv või levila laienemine. Küllap on ta meil enamvähem samasuguses seisundis kogu aeg olnud, kuid varem kasutatud määramistunnuste paikapidamatus ei võimalda enamiku seniste suur-konnakotkana esitatud leidude ühest tunnustamist. Järjekordne kinnitus sellele, kui vähe me veel oma loodust tunneme. Suur-konnakotkas elab ja pesitseb Eestis mitmel pool, kokku hinnanguliselt 15-30 pesitsusterritooriumil.^{52, 53} Kahel põhjusel soovime siiski käsitleda kõiki suur-konnakotka vaatlusi. Esiteks on seda liiki - eriti vanalinde - küllaltki raske eristada temale väga lähedasest väike-konnakotkast. Teiseks on selgunud, et liigid võivad moodustada segapaare ning anda hübriidseid järetulijaid. Lähem tulevik võib tuua huvitavaid ja ehk koguni üllatavaid leide.

Stepikotkas *Aquila nipalensis* (0/0 – 1/1)

15.-16.05.1993 Spithami, Noarootsi khk., Läänemaa ad. (Mauri Leivo, Harri Kontkanen, Olli-Pekka Pietiläinen).^{69, 102}

(Mustast merest ida suunas Mongoolia ja Himaalajani) Liigi esmakohamine Eestis. Lähimad stepikotka pesitsusalad on säilinud veel Stavropoli ja Astrahani piirkonnas.

Jahipistrik *Falco rusticolus* (15/15 – 0/0)

00.04.1863 Kurista, Võnnu khk., Tartumaa ♂ ad. (anon.).^{34, 38, 55, 82}

00.10.1866 Vasula, Tartu-Maarja khk., Tartumaa juv. (anon.).^{38, 41, 82, 55}

1903 Võrtsjärve ümbrus, Tartu-/Viljandimaa (anon.).^{80, 38}

enne 1909 Põhja-Eesti (anon.).^{28, 38, 41, 105}

lõpp 10.1910 Roosna-Alliku, Järva-Jaani khk., Järvamaa ♀ juv. (anon.).^{28, 38, 41, 67}

1910 Kastre, Võnnu khk., Tartumaa (anon.).^{14, 34, 38}

19.01.1912 Kulina, Viru-Jaagupi khk., Virumaa ♂ ad. (H. v. Winkler).^{1, 38, 41}

algus 04.1912 Koikküla läh., Hargla khk., Võrumaa (A. v. Fersen).^{14, 34, 38}

18.10.15 Roela, Viru-Jaagupi khk., Virumaa (H. v. Wrangell).³⁸

1915-1921 Järvamaa (anon.).³⁸

1928 Selja, Haljala khk., Virumaa (Alfred Leckbandt).³⁸

algus 09.1932 Abruca s., Anseküla khk., Saaremaa juv. (anon.).^{38, 88, 93}

27.12.1953 Sangla soo, Puhja/Rannu khk., Tartumaa (Harri Ling, Ülo Järvekülg).^{34, 38, 41}

22.10.1955 Hiiu raba, Keila khk., Harjumaa (Tiit Randla).^{74, 38}

14.11.1970 Rahula, Keila khk., Harjumaa (Eet Tuule).^{38, 96}

21.08.1983 Kargi ja Jämaja vahel, Jämaja khk., Saaremaa ad. (Rein Ringas).^{38, 69}

(Tsirumpolaarne Arktika) Esimene HK ülevaade jahipistriku leidudest Eestis. Uuemad usaldusväärsed teated liigi esinemisest meil puuduvad.

Rabapistik *Falco peregrinus* teated V-VII (1960-1997)* (33/x – 13/13)

- 23.04.1961 Järva-Madise khk., Järvamaa (Ralf Maasikamäe).
 1967 Kadrina-Ilumäe khk., Virumaa = Rakvere raj. (Anu Proodel).
 algus 07.1971 Kadrina-Ilumäe khk., Virumaa = Rakvere raj. ♂♀ (Anu Proodel).
 20.05.1991 Iisaku khk., Virumaa = Ida-Viru mk. ad. (Heino Saarela).
 25.05.1991 Iisaku khk., Virumaa = Ida-Viru mk. ad. (Heino Saarela).
 24.07.1991 Saarde khk., Pärnumaa ad. (Raivo Endrekson, Ivo Rosenberg).
 17.05.1992 Karuse khk., Läänemaa ♀ (Seppo J. Ojala, Heikki Virtanen).
 13.05.1994 Reigi khk., Hiiumaa ad. (Mauri Leivo jt.).
 24.07.1994 Helme khk., Viljandimaa = Valga mk. ad. (Olev Merivee).
 06.05.1995 Puhja khk., Tartumaa ad. (Olev Merivee).
 05.-22.05.1996 Saarde khk., Pärnumaa (Aivo Klein, Helmut Tentler, Horst Kristan, Sampsa Cairenius, Jan Nordblad, Mika Bruun, Timo Pettay).

HK käsitleb edaspidi ainult pesitsemisele viitavaid teateid ja aastatest 1960-1997 pärinevaid kõiki pesitsusaegseid vaatlusi.

Väikehuik *Porzana parva* (x/x – 2/2)

- 1955 ja 1956 Soitsjärv, Äksi khk., Tartumaa >1 pesitsusajal (Ruth Ling).
 28.-29.06.1958 Kloostri meri, Kirbla khk., Läänemaa pesa 2 pull. 1 muna (Tiit Randla).⁴⁵(vihje)
 28.05.1959 Kasari j. suue, Kirbla khk., Läänemaa pesa 8 muna (Tiit Randla).⁴⁵(vihje)
 08.06.1960 Kasari j. suue pesa 9 muna (Tiit Randla).⁴⁵(vihje)
 05.05.1987 Tartu, Tartumaa ♀ (Asko Lõhmus).
 10.06.1991 Kuulja jv., Helme khk., Viljandimaa = Valga mk. (Rein Mikk).
 19.05.1996 Penijõe suue, Kirbla / Lihula khk., Läänemaa ♀ (Sampsa Cairenius, Jan Nordblad, Timo Pettay, Markku Koskinen)¹⁰²

Väikehuigu kohta on viimastel aastakümnetel laekunud järjest vähem teateid. Nii on liiki 1980. aastatest alates täheldatud Matsalu looduskaitsealal, mis oli varem väikehuigu peamiseks pesitsuspaigaks Eestis, vaid 1989. a., mil ööloendustel kohati vähemalt 4 paari⁴⁵ ning nüüd 1996. a.

Karkjalg *Himantopus himantopus* (0/0 – 1/1)

- 11.05.1997 Paljassaare, Tallinn, Harjumaa ♂ ad. (Peep Lassmann).
 (Lõuna-Euraasia, Aafrika, Põhja- ja Lõuna-Ameerika ning Austraalia)
 Karkjala esmasleid Eestis. Lähimad pesitsusalad on Ungaris, ajutised Poolas, Taanis, Hollandis jm.

Jämejalg *Burhinus oedicephalus* (3/3 – 2/3)

- 18.07.1990 Abruksa s., Anseküla khk., Saaremaa ad. (Leho Luigujõe).⁷⁰
 31.05.1995 Sõmeri s., Ridala khk., Läänemaa 2 is. (Eve Mägi, Maire Toming).⁷⁰
 (Lääne-, Lõuna- ja Kesk-Euroopa ja Põhja-Aafrika, idas Kagu-Aasiani)
 Neljas ja viies leid Eestis. Lähimad pesitsusalad on Ungaris, Valgevenes, Ukrainas jm. Levila kahaneb. On pesitsenud Poolas, juhuslikult ka Leedus.

* kaitsekaalutlustel ei avaldata täpseid vaatluskohti

Määramata pääsujooksur *Glareola sp.* (0/0 – 1/1)

24.08.1996 Paljassaare, Tallinn, Harjumaa (Peep Lassmann).

Kohatud linnu liiki määrata ei õnnestunud. Meile sattuda võivaid kõnnupääsujooksurit (*G. pratincola*) ja stepi-pääsujooksurit (*G. nordmanni*) on välitingimustes raske eristada.

Roosterind-tüll *Charadrius morinellus* (15/ca 137 – 2/2)

16.09.1930 Roomassaare, Kuessaare, Saaremaa ♂ (Wladislaw v. Szeliga-Mierzeyewski).^{88, 93}

11.09.1994 Uugla, Lääne-Nigula khk., Läänemaa 1a (Ivar Ojaste).⁷⁰

09.09.1996 Sääre Suurrand, Jämaja khk., Saaremaa juv. (Matti Rekilä, Gustaf Nordenswan, Jan Nordblad, Timo Pettay).¹⁰²

(Suurbritannia, Põhja-Fennoskandia ja Põhja-Siber, kagus Lõuna-Siberini, kohati mujal) Liigi esimesed tõestatud leiud pärast 17-aastast vaheaega.^{38,45} Tegelikult on roosterind-tüll Eestis väikesearvuline hajus läbirändaja.

Tundrarüüt *Pluvialis fulva* (0/0 – 3/3)

18.08.1996 Põõsaspea neem, Noarootsi khk., Läänemaa juv. (Harri Kontkanen, Jari Kontiokorpi).¹⁰²

09.-10.09.1996 Sörve säär, Jämaja khk., Saaremaa ad. (Jan Nordblad, Gustaf Nordenswan, Matti Rekilä, Timo Pettay).¹⁰²

21.09.1996 Turbuneeme, Kuusalu khk., Harjumaa juv. (Ilkka Stén, Fred Jüssi).

(Põhja- ja Kirde-Aasia Jamali poolsaarest idas ning Alaska) Kolm esimest leidu Eestis. Liik satub juhusliku ja harva eksikülalisena Põhja- ja Lääne-Euroopasse. Mõningatel aastatel võib tavalistelt liikumisteedelt hälbinud isendite arv olla küllaltki suur. Just 1996. aastal täheldatigi Soomes lausa invasioonilist tundrarüüda esinemist - teatati 50 isendi kohtamisest.^{5,48} Liiki on raske määrata ja ta on halvasti tuntud. Arvestada tuleb sarnasust mitte ainult hariliku rüüdaga (*P. apricarius*), vaid ka ameerika rüüda (*P. dominica*) meile sattumise võimalusega.

Värbrisa e. värbrüdi *Calidris temminckii* pesitsemine (0/0 – 1/x)

19.05.1993 Kasari luht, Kirbla khk., Läänemaa paar ja pesa 4 munaga (Eve Mägi, Merle Mägi).^{62,70}

(Põhja-Fennoskandiast ida suunas Tšuktši poolsaareni) Värbrisa lähemad pesitsusalad on küllaltki kaugel põhjas - Kesk- ja Põhja-Soomes ning Koola poolsaarel. Seepärast tuleb pesaleidu Eestist pidada üllatavaks. HK sai leidu tunnustada alles pärast täiendavate lisaandmete avaldamist.⁶²

Plütt *Limicola falcinellus* (22/43 – 18/ca 107)

08.05.1957 Soitsjärv, Äksi khk., Tartumaa = Jõgeva raj. (Ruth Ling).

- 15.08.1994 Pikla, Häädemeeste khk., Pärnumaa 8 is. (Mati Kose, Florian Šavics).
- 20.08.1994 Liu, Töstamaa khk., Pärnumaa 9 is. (Matti Rekilä, Mika Bruun, Jan Nordblad, Pentti Zetterberg).¹⁰²
- 22.08.1994 Liu 4 is. (Matti Rekilä, Mika Bruun, Jan Nordblad, Pentti Zetterberg).
- 25.08.1994 Hara, Noarootsi khk., Läänemaa (Matti Rekilä, Mika Bruun, Jan Nordblad, Pentti Zetterberg).
- 28.08.1994 Pikla (Mati Kose).
- 30.08.1994 Pikla (Mati Kose, Marika Kose, Alli Kose, Külli Kose, Agu Leivits).
- 03.09.1995 Kabli, Häädemeeste khk., Pärnumaa 3 is. (Mati Kose, Aivo Klein).
- 23.05.1996 Osmussaar, Noarootsi khk., Läänemaa 2 is. (Eve Mägi, Kaarel Kaisel, Ivar Ojaste).⁶⁹
- 27.05.1996 Pikla 2 is. (Lauri Mäenpää, Jan Nordblad, Heidi Vanhanen, Mika Bruun jt.).
- 13.06.1996 Nigula raba, Saarde khk., Pärnumaa 2 is. (Matti Tynjälä, Annikki Tynjälä, Aivo Klein).
- 25.08.1996 Hara (Asko Rokala, Mika Bruun, Sampsa Cairenius, Jyri Heino).
- 26.08.1996 Häädemeeste, Häädemeeste khk., Pärnumaa 5 is. (Asko Rokala, Mika Bruun, Sampsa Cairenius, Jyri Heino).
- 08.09.1996 Einby, Noarootsi khk., Läänemaa 2 is. (Matti Rekilä, Gustaf Nordenswan, Jan Nordblad, Timo Pettay).¹⁰²
- 21.05.1997 Sörve saär, Jämaja khk., Saaremaa (Juha Lehtinen, Jouni Valkeeniemi).
- 22.05.1997 Väike väin, Muhu/Põide khk., Saaremaa 12 is. (Juha Lehtinen, Jouni Valkeeniemi).¹⁰²
- 31.05.1997 Haeska, Martna khk., Läänemaa u. 50 is. (Sampsa Cairenius, Minna Riikka Järvinen).¹⁰²
- 11.07.1997 Häädemeeste, Häädemeeste khk., Pärnumaa 2 ad. (Markku Ojala, Beti Ojala).
- 30.08.1997 Haeska (Jukka Riihelä, Jyri Strandberg).
- (Kesk-Fennoskandia, Põhja-Karjala ja Koola poolsaar ning idas kohati Põhja-Siberis) Viimaste aastate leiud tõendavad, et plütt esineb meil läbirändel kevadel ja sügisel palju sagedamini ja suuremal hulgal kui seni arvatud.^{34, 38, 41} Muide, just 31.05.1997 täheldati ka Soomes Liminganlahel enneolematult suurt, 1400-isendilist plüttide kogumit.^{3, 72} **Meie HK ei käsitle enam 1997. aastast hilisemaid leide.**



Plütt (*Limicola falcinellus*) 28.08.1994
Pikla. Joonis: Mati Kose.

Mudanep *Lymnocyptes minimus* pesitsemine ja vaatlused 11.05 - 31.07 (33/x - 0/0)

- lõpp 07. kuni 1920 Saaremaa korduvalt juv. (Wladislaw v. Szeliga-Mierzeyewski).^{45, 88}
- umbes 1973 Muraka raba, Lüganeuse khk., Virumaa = Kohtla-Järve raj. 1 is. pesakonnaga (Heino Saarela).
- 16.06.1978 Põltsamaa raba, Põltsamaa khk., Viljandimaa = Jõgeva raj. (Aleksei Kass, Karl Pedja)
05. ja 15.07.1978 Laukasoo raba, Tartu-Maarja khk., Tartumaa (Ilmar Rootsi).
- 07.07.1978 Alajõe, Maarja-Magdaleena khk., Tartumaa (Ilmar Rootsi).
- 11.07.1978 Luunja läh., Tartu-Maarja khk., Tartumaa (Ilmar Rootsi).

19.05.1982 Kuuliska jv. ja Saareküla vahel, Petserimaa = Põlva raj. ♂ (Fred Jüssi, Nikolai Laanetu).

umbes 10.06.1982 Muraka raba ♂ (Heino Saarela jt.).

23.-25.06.1983 Muraka raba >1 ♂ (Heino Saarela jt.).

15.05.1985 Muraka raba >1 ♂ (Heino Saarela).

25.05., 10.06. ja 21.06.1987 Muraka raba >1 ♂ (Heino Saarela, Edgar Kask).

28.05. ja 20.06.1988 Ratva raba, Lüganuse khk., Virumaa = Kohtla-Järve raj. 2-6 ♂ (Heino Saarela).

(Fennoskandia ja Põhja-Venemaa, idas kuni Kesk-Siberini) Mudanepp näib meil mõningates piirkondades esinevat küllaltki püsivalt ning mängivat isaslindu on raske mõne teise liigiga ära segada. Paraku külastavad linnuvaatlejad liigi pesitsuspaiku öösiti vaid juhuslikult, mistõttu senised andmed jätvavad mudanepi esinemisest ekslikult haruldase mulje. Ilmselt võib mai alguses Eestis esineda ka veel läbirändel olevaid isendeid, keda on raske pesitsevatest eristada. Neil põhjusil **lõpetas HK mudanepi teadete käsitlemise.**

Lammitilder *Tringa stagnatilis* (5/6 – 7/9-11)

21.05.1993 Einbo, Noarootsi khk., Läänemaa (Olli-Pekka Pietiläinen, Lasse J. Laine).^{70, 102}

04.05.1996 Pikla nina, Häädemeeste khk., Pärnumaa (Harri Kontkanen, Mauri Leivo).

18.05.1996 Põgari, Ridala khk., Läänemaa ♂♀ (Mauri Leivo).¹⁰²

20.05.1996 Kasari luht, Kirbla khk., Läänemaa ad. (Eve Mägi, Ilona Lepik).⁶⁹

03.05.1997 Põgari 2 ad. (Kaido Vikat).

09.05.1997 Kabli, Häädemeeste khk., Pärnumaa 1-3 is. (Tuomas Seimola, Timo Pettay, Jan Nordblad, Tuukka Kupiainen).¹⁰²

13.05.1997 Sauemer, Karuse khk., Läänemaa (Eve Mägi, Kaarel Kaisel).

(Kagu-Euroopa, Lääne- ja Ida-Aasia) Lammitilder laiendab oma levilat lääne suunas. Lähimad pesitsuspaigad on juba Lätis, Soomes jm. Võimalikule pesitsemisele vihjavat käitumist on märgatud ka meil.

Hallkibu e. kibutilder *Xenus cinereus* (4/13 – 3/5)

26.08.1992 Mehikoorma, Röpina khk., Võrumaa = Tartu mk. (Urmas Kalla).³⁸

26.05.1996 Tahkuranna Metsküla rand, Häädemeeste khk., Pärnumaa 3 is. (Lauri Mäenpää jt).¹⁰²

07.09.1996 Ruhnu NW-rannik, Ruhnu khk., Saaremaa 3 is. (Eve Mägi).⁶⁹

(Põhja-Euraasia Eestist idas kuni Tšuktši poolsaareni) Eesti jaoks viies kuni seitsmes hallkibu leid. Usaldusväärsed teated liigi esinemisest meil pärast 1954. aastat seni puudusid.^{38, 45} Hallkibu on sel sajandil laiendanud oma levilat lääne suunas ja jõudmas meie alani. Pesitseb juba aastaid Soomes ja Lätis.⁸⁵ Tõenäoliselt sagenevad leiud meilgi ja liik on muutunud või muutumas väikesearvuliseks läbirändajaks.

Suuränn *Stercorarius skua* (1/1 – 0/0)

07.05.1977 Muuga rand, Jõelähtme khk., Harjumaa (Viktor Pallo, Jaan Rimmel, Olaf Šmeidt).³⁸

(Island, Fääri saared, Šotimaa, Norra, Koola poolsaar, Teravmäed, Novaja Zemlja) Suuränni esmakohtamine ja seni ainuke kinnitatud leid Eestis. Sel sajandil on liigi arvukus tõusnud ja levila laienenud. Võimalik on ka senisest sagedasem eksimine meie alale.

Karbuskajakas e. mustpea-kajakas *Larus melanocephalus* (6/>8 – 1/1)

23.06.1989 Leisi, Karja khk., Saaremaa (Ruth Ling).^{38, 70}

26.10.1996 Sõrve saar, Jämaja khk., Saaremaa 1a (Gustaf Nordenswan, Matti Rekilä).¹⁰²

(Lääne-, Lõuna- ja Kesk-Euroopa ning Väike-Aasia) Kuues kuni kaheksas karbuskajaka leid Eestis. Liigi levila on viimase paarikümne aasta jooksul tublisti laienenud. Lähimad püsivad pesitsusalad on Valgevenes, Poolas, Hollandis, Saksamaal jm. Tõenäoliselt leiud meil sagenavad.

Jääkajakas *Larus hyperboreus* (x/x – 4/4)

10.05.1894 Kopli, Tallinn, Harjumaa (W. Romm).

00.11.1929 Tallinna laht, Harjumaa ad. (anon.).

24.01.1932 Kopli laht, Tallinn, Harjumaa (Nigul Juhtund).

algus 05.1932 Tallinna laht imm. (anon.).

31.12.1950 Kopli laht 3 is. (Hillar Pärjasaar).

04.03.1992 Liivi laht Vaiste läh., Pärnumaa 2a (Agris Celminš, Juris Kazubiernis, Vytautas Pareigis, Andrus Aumees, Andrus Kuus).

05.-06.05.1993 Põõsaspea neem, Noarootsi khk., Läänemaa (Mauri Leivo, Harri Kontkanen).^{70, 102}

20.06.1995 Kopli 2a (Peep Lassmann).

20.11.1997 Põõsaspea neem 1a (Sampsä Cairenius, Minna Riikka Järvinen).¹⁰²

(Tsirkumpolaarne Arktika) Jääkajaka varasematest leidudest on HK läbi vaadanud lisaks eelmistes aruannetes avaldatutele^{45, 46} vaid mõningad. Liik esineb meil küllaltki regulaarselt ja **alates 1998. aastast komisjon uusi leide enam ei käsitle**. Jääkajaka määramisel tuleks siiski hoolikas olla ja arvestada, et temale välistunnustelt küllaltki lähedane polaarkajakas (*Larus glaucoides*) on palju haruldasem ja seni Eestis kohtamata.

Roosakajakas *Rhodostethia rosea* (1/1 – 1/1)

10.11.1995 Põõsaspea neem, Noarootsi khk., Läänemaa 1a (Sampsä Cairenius, Biti Ojala).¹⁰²

(Kagu-Siber, Kanada ja Gröönimaa) Liigi teine leid Eestis.

Roosakajakas (*Rhodostethia rosea*)

10.11.1995 Põõsaspea neem.

Joonis: Sampsä Cairenius.



Kaljukajakas *Rissa tridactyla* (0/0 – 10/13)

00.06.1990 Remniku lähedal, Iisaku khk., Virumaa = Kohtla-Järve raj. 3a is. jäänused (Einar Tammur, Asko Lõhmus).^{38, 54}

10.01.1991 Jõiste, Karja khk., Saaremaa ad. laip (Mati Kers, Andres Kuresoo, Leho Luigujõe).^{38,70}

21.12.1993 Sõrve säär, Jämaja khk., Saaremaa 1a (Timo Lehesvirta, Hannu Juka)

14.05.1994 Virtsu, Hanila khk., Läänemaa 2a (Lauri Mäenpää, Mika Bruun, Roland Sundström).¹⁰²

21.10.1995 Põõsaspea neem, Noarootsi khk., Läänemaa 2 is. (Mauri Leivo, Harri Kontkanen).¹⁰²

28.10.1995 Sõrve säär 1a (Lauri Mäenpää, Jan Nordblad, Jyrki Lausamo, Mika Bruun)

29.10.1995 Põõsaspea neem 3 is. (Mauri Leivo, Harri Kontkanen, Jouni Pursiainen, Pentti Zetterberg).¹⁰²

11.11.1995 Põõsaspea neem 1a (Sampsä Cairenius, Minna Riikka Järvinen, Biti Ojala, Markku Ojala).

20.11.1997 Riguldi laht, Noarootsi khk., Läänemaa 1a (Sampsä Cairenius, Minna Riikka Järvinen).

26.12.1997 Harilaid, Kihelkonna khk., Saaremaa 1a (Jyrki Lausamo, Risto Lammin-Soila, Tuukka Kupiainen).¹⁰²

(Loode- ja Põhja-Euroopa, Atlandi ja Vaikse ookeani põhjaosa rannikud, Siberi arktilised saared) Varem tõendusmaterjal kaljukajaka esinemise kohta Eestis puudus, kuigi tema sattumist meile võis oletada. Viimaste aastate küllaltki ohtrad teated meilt ja naabermaadest veenavad, et avamerelise eluviisiga kaljukajakat võib Eestis pidada enam-vähem regulaarseks, kuid väga kõikuva, ilmastikuoludest sõltuva arvukusega külaliseks (mitte püsivaks läbirändajaks). Sel sajandil on kaljukajakas Euroopas levinud tublisti lõuna suunas ning tema arvukus kasvanud. Lähimad pesitsusalad on Põhja-Fennoskandias, Taanis ja Lõuna-Rootsis.

Edaspidi käsitleb HK ainult 1997. ja varasematel aastatel tehtud vaatlusi.



Kaljukajakas (*Rissa tridactyla*) 11.11.1995 Põõsaspea neem. Joonis: Sampsä Cairenius

Vandelkajakas *Pagophila eburnea* (0/0 – 1/1)

13.01.1996 Tallinn, Harjumaa (Einart Teder).

(Arktilised saared) Vandelkajaka esmasleid Eestis. Seda huvitavat ja haruldast liiki märganud vaatleja ei ole suurte kogemustega linnutundja, kuid kirjelduses esitatud tunnused ei jätnud kahtlusi õiges määrangus.

Naerutiir *Sterna nilotica* (0/0 – 1/1)

17.05.1997 Puhtu, Hanila khk., Läänemaa (Henrik Dissing, John Damgaard Nielsen, Ebbe A. Hansen, Erik Thomsen).

(Lõuna- ja Kagu-Euroopa, kohatise levikuga üle kogu maailma) Naerutiiru esmaskohtamine Eestis. Lähimad pesitsusalad on Saksamaal ja Taanis.

Valgetiib-viires *Chlidonias leucopterus* (14/32-33 – 7/29)

27.05.1962 Pühaste läh., Rõngu khk., Tartumaa 3 is. (Lembit Enok).

20.05.1990 Mäksa, Võnnu khk., Tartumaa 2 is. (Ahto Raudoja).

17.05.1991 Luunja, Tartu-Maarja khk., Tartumaa ad. (Andris Sprivul).

15.05.1992 Kärstna luht, Nõo/Tartu-Maarja khk., Tartumaa 5+16 is. (Andres Kuresoo, Leho Luigujõe, Rein Kuresoo, Arne Ader, Asko Lõhmus).³⁸

24.05.1992 Ropka luht, Kambja/Tartu-Maarja khk., Tartumaa 2 is. (Margus Ots).

11.05.1997 Pikla, Häädemeeste khk., Pärnumaa ad. (Matti Rekilä, Tuukka Kupiainen, Jan Nordblad, Timo Pettay, Ira Teräspuro jt.).¹⁰²

15.05.1997 Kasari j. suue, Karuse/Kirbla khk., Läänemaa (Timo Pettay, Tuukka Kupiainen).

22.06.1997 Võõpsu, Röpina khk., Võrumaa/Petserimaa = Põlva mk.) ad. (Ira Teräspuro, Matti Rekilä).¹⁰²

(Valgevene ja Ukraina, idas Lõuna Siberis kuni Ussuurimaani) Valgetiib-viire viimased leiud näivad peegeldavat 1997. aastal toimunud liigi massilist sissetungi Lääne-Euroopasse.^{3, 5}

Lõunatirk *Uria aalge* (11/17 – 4/13)

16.01.1993 Sõrve saar, Jämaja khk., Saaremaa 3 is. (Eerik Leibak).⁷⁰

14.05.1994 Ristna, Reigi khk., Hiiumaa 3 is. (Mauri Leivo, Jari Aho, Pauli Dernjatin, Pekka Rusanen).^{70, 102}

28.05.1994 Ristna 6 is. (Mauri Leivo, Harri Kontkanen, Petri Palviainen).^{69, 102}

04.10.1994 Põõsaspea neem, Noarootsi khk., Läänemaa (Mauri Leivo, Hannu Juka, Harri Kontkanen).⁶⁹

(Põhja-, Loode- ja Lääne-Euroopa, Gröönimaa ning Vaikse ookeani põhjaosa) Lõunatirk esineb Eesti avamerel läbirändel ja vahel talvitumas.³⁸

Lähimad pesitsusalad Soomes ja Rootsis. Viimastel aastatel laekunud andmed kinnitavad,¹⁰² et liiki võib ka rannikuvaatlustel kohata sagedamini kui seni arvatud. **HK on loobunud lõunatirgu kohtamisjuhtude käsitlemisest.**

Tirk *Uria sp.* (2/5 – 1/1)

13.05.1992 Puhtu, Hanila khk., Läänemaa (Pekka Rusanen, Pauli Dernjatin, Markku Turtiainen).⁷⁰

Lõunatirk/alk *Uria aalge/Alca torda* (0/0 – 2/13)

28.05.1994 Ristna, Reigi khk., Hiiumaa 11 is. (Mauri Leivo, Harri Kontkanen, Petri Palviainen).⁷⁰

29.05.1994 Ristna 2 is. (Mauri Leivo, Harri Kontkanen, Petri Palviainen).⁷⁰

Alk *Alca torda* pesitsemine ja vaatlused 16.05.-31.07 (15/>49 – 6/<25)

12.06.1989 Põhja-Uhtju s., Viru-Nigula khk., Virumaa = Lääne-Viru mk. kuni 15 is.; 5 munadega pesa (Olav Renno, Vilju Lilleleht, Andres Kuresoo, Rein Kuresoo).³⁸

28.06.1990 Tondirahu, Ridala khk., Läänemaa (Triin Paakspuu, Taivo Kastepõld).^{70, 69}

24.05-26.06.1991 Põhja-Malusi s., Kuusalu khk., Harjumaa kuni 6 is., s.h. ärev ♂♀ (Jaanus Aua jt.).⁷⁷

05.07.1991 Prangli s., Jõelähtme khk., Harjumaa 1a (Lauri Lutsar, Uudo Timm).

23.05.1992 Aegna saarest N, Harjumaa ad. (Lasse J. Laine, Vesa Pallasvesa, Pirkka-Pekka Petelius).

28.05.1994 Ristna, Reigi khk., Hiiumaa 15 is. (Mauri Leivo, Harri Kontkanen, Petri Palviainen).⁷⁰

29.05.1994 Ristna (Mauri Leivo, Harri Kontkanen, Petri Palviainen).

(Loode-Euroopa, Gröönimaa ja Põhja-Ameerika) 1989. a. oli teine pesit-susaasta Põhja-Uhtju saarel (1988. a. leiti kolm pesa³⁷). Hilisemad kindlad teated pesitsemisest kahjuks puuduvad. Tõenäoliselt pesitses liik 1991. aastal ka Põhja-Malusi saarel.⁷⁷ **Alates 1996. aastast käsitleb HK ainult algi pesitsusteateid.**

Loorkakk *Tyto alba* (2/2 - 2/2)

25.05.1990 Puise, Ridala khk., Läänemaa ♀ ad. laip alamliik *guttata* tunnustega (Kalev Rattiste, Vilju Lilleleht).^{38, 70}

13.06.1991 Varessaare, Lügänu khk., Virumaa = Ida-Viru mk. (Urmo Lehtveer).³⁸

(Euroopa lääne- ja lõunaosa jm. üle kogu maailma) Loorkaku kolmas ja neljas leid Eestis. Lähim pesitsusala on Leedus.

Vöötkakk *Surnia ulula* pesitsemine ja teated 15.04.-31.07 (5/x - 1/1)

00.06.1893 Parasmetsa, Karja khk., Saaremaa pesa ja pull. (Georg v. Rehekampff).^{41, 87, 88, 93}

00.05.-18.06.1942 Ilmatsalu, Tartu-Maarja khk., Tartumaa pesa ja 3 pull. (Johannes Peiker).³⁴

18.05.1993 Leegu jv. ääres, Võnnu khk., Tartumaa ad. (Per Andersson, Kjell Åke Hall, Erik Leibak).³⁸

(Tsirkumpolaarne) Lähimad pesitsusalad Soomes ja Loode-Venemaal. Varasemateid leidudest oli võimalik kinnitada teine pesitsusteade sel sajandil.^{38, 46}

Habekakk *Strix nebulosa* (38/x - 7/7)

keskpaik 06.1862 ja 1874 vahel Kastre mets, Võnnu khk., Tartumaa >2 ad. ja pesapojad (Valerian Russow).^{34, 82, 84}

20.04.1947 Vetla, Kose khk., Harjumaa värsked suled (August Mank, Rein Otisaar, Hillar Pärjasaar).⁵⁸

00.02.1973 Jaanisoo(?), Suure-Jaani khk., Viljandimaa (Endel Leinsoo).

05.-06.01.1976 Saarevälja, Iisaku khk., Virumaa = Kohtla-Järve raj. ad. (Heino Saarela).

00.02.1977 Vihiküla, Suure-Jaani khk., Viljandimaa (Endel Leinsoo).

16.03.1986 Saarevälja ad. (Heino Saarela).

00.01.1991 Põlva mk. 3a (anon.).

22.09.1991 Saku, Kadrina-Ilumäe khk., Virumaa (Marek Vahula), samast piirkonnast leitud

28.06.1993 ja 20.-25.08.1994 sulgi (Marek Vahula) ning ilmselt samast lastud 1 is. (topis asub Viitna kõrtsis).

18.05.1997 Feodorisoo, Iisaku khk., Virumaa = Ida-Viru mk. (Arne Ader, Urmas Sellis).

26.08.1997 Alajõe – Pootsiku läh., Iisaku khk., Virumaa = Ida-Viru mk. 2 is. (Eerik Leibak, Andrus Kuus).

(Tsirkumpolaarne) Seni teada olnud kolmele suvisele leiule sel sajandil,^{38,45} lisandub nüüd vähemalt kaks, kuid pesitsemine on siiani tõestamata.

Mesilasenäpp *Merops apiaster* (4/4 - 2/15)

02.06.1993 Kihelkonna ja Kiirassaare vahel, Kihelkonna khk., Saaremaa 3 is. (Veljo Volke, Aarne Looopuu, Irene Põldis).⁷⁰

03.07.1997 Puhtu, Hanila khk., Läänemaa 12 ad. (Kari Haataja).¹⁰²

(Lõuna- ja Kesk-Euroopast idas Pakistanini ning Aafrika) Viies ja kuues teade mesilasenäpi sattumisest Eestisse, sh. ennenägematult suur 12-isendiline salk Puhtus 1997. a. Liigi lähimad pesitsusalad on Poolas, Ukrainas ja Lõuna-Venemaal.

Tamme-kirjurähn *Dendrocopos medius* (1/1 - 2/2)

06.10.1895 Tika, Karja khk., Saaremaa ad. (Wladislaw v. Szeliga-Mierzeyewski, Wladislaw Laurentius v. Szeliga-Mierzejewski).^{38, 88, 93}

13.10.1990 Kabli, Häädemeeste khk., Pärnumaa 1a (Agu Leivits, Henn Vilbaste, Mati Kose).³⁸

02.-03.09.1993 Sürgavere, Suure-Jaani khk., Viljandimaa ♂ ad. (Aarne Ots).

(Lääne-, Kesk- ja Kagu-Euroopa, Väike-Aasia) Esimesed tõestatud tamme-kirjurähni leiud Eestist. Ka vana, 19. sajandi lõpust pärit vaatlust oli nüüd võimalik pärast lisaandmete avaldamist tunnustada. Lähimad pesitsusalad on Lätis ja Venemaal. Pesitsemine võimalik ka meil.

Tuttlööke *Galerida cristata* (x/x - 4/5-6)

23.05.1994 Verijärve, Rõuge khk., Võrumaa 1 (2?) is. (Viljard Tuisk).

13.05.-19.06.1995 Tartu, Tartumaa ♂♀, tõen. pesitsemine (Asko Lõhmus, Piret Pott).

27.09.1995 Sõrve säär, Jämaja khk., Saaremaa (Gustaf Nordenswan, Jan Nordblad).¹⁰² Tõenäoliselt sama isend ka 06.10.1995 (Timo Pettay, Jan Nordblad).¹⁰²

01.06.1996 Spithami, Noarootsi khk., Läänemaa ad. (Thomas Pless, Kenneth Pless).⁶⁹

(Lääne- ja Kesk-Euroopast ning Põhja-Aafrikast idas Kirde-Hiina ja Ida-Indiani) Pärast pikaajalist tuttlöökesse arvukuse langust³⁸ käsitleb HK kõiki liigi esinemisteateid alates aastast 1991.

Niidukiur või mongoolia kiur *Anthus novaeseelandiae* / *godlewskii* (0/0 - 1/1)

22.09.1991 Vilsandi, Kihelkonna khk., Saaremaa (Martti Heikinheimo, Mikko Alestalo, Andrus Aumees).

Mõlemad liigid on Euroopas eksikülalised, kelle esinemine Eestis seni veel tõestamata. Kirjandusse on sattunud ekslikud teated,^{69, 70, 102} nagu oleks Vilsandil nähtud linnu puhul tegemist olnud üheselt määratud niidukiuruga.

Taigakiur *Anthus hodgsoni* (0/0 - 1/1)

24.04.1992 Kirikuküla, Lihula khk., Läänemaa 1a+ alamliigi *yunnanensis* tunnustega (Jaanus Aua).^{38, 70}

(Põhja-Aasiast Himaalaja ja Jaapanini, läänes kuni Valge mereni) Taigakiuru esmasleid Eestis.

Tundrakiur e. punakurk-kiur *Anthus cervinus* (6/8 - 7/7)

26.09.1990 Sõrve säär, Jämaja khk., Saaremaa (Eerik Leibak).⁷⁰

21.05.1993 Põõsaspea neem, Noarootsi khk., Läänemaa (Harri Kontkanen, Mauri Leivo, Olli-Pekka Pietiläinen).⁷⁰

30.05.1994 Põõsaspea neem (Harri Kontkanen, Mauri Leivo, Petri Palviainen).^{70, 102}

05.10.1994 Põõsaspea neem (Olli-Pekka Pietiläinen).^{70, 102}

04.05.1996 Pikla nina, Häädemeeste khk., Pärnumaa (Mauri Leivo, Harri Kontkanen).¹⁰²

14.05.1996 Rohuküla, Ridala khk., Läänemaa (Kimmo Häkkinen, Seppo Hjerpe, Vesä Häkkinen).

23.05.1996 Osmussaar, Noarootsi khk., Läänemaa ad. (Eve Mägi, Kaarel Kaisel, Ivar Ojaste).⁶⁹

(Põhja-Fennoskandiast kuni Alaskani) Vaatamata tunnustatud teadete vähesusele (paljud viimastel aastatel tehtud vaatlused on jäänud HK-le esitamata) võib kindlalt väita, et tundrakiur on Eestis iga-aastane väikesearvuline läbirändaja.¹⁰² Seetõttu **loobus HK 1997. aastast hilisemate teadete käsitlemisest.**

Randkiur *Anthus petrosus* (x/x - >24/>32)

11.06.1980 Prangli s., Jõelähtme khk., Harjumaa 2 is. (Märt Rahi, Tõnu Viik).

03.06.1982 Vaika s.-d, Kihelkonna khk., Saaremaa (Virve Aumees).

10. ja 17.06.1990 Vaika s.-d >4 ♂♀ (Arvo Kullapere jt.).⁶⁹

03.10.1990 Sõrve säär, Jämaja khk., Saaremaa (Eerik Leibak).⁶⁹

4. ja 18.03.1991 Vilsandi, Kihelkonna khk., Saaremaa 2 is. (Marika Aumees).⁶⁹

20.05.1992 Vilsandi 1-2 is. (Eerik Leibak).⁷⁰

04.05.1994 Sõrve säär (Pekka Ikonen, Niila Valle, Dan Sävel).

14. ja 28.05.1994 Ristna, Reigi khk., Hiiumaa (Mauri Leivo, Jari Aho, Pauli Dernjatin, Harri Kontkanen, Petri Palviainen, Pekka Rusanen).⁷⁰
- 06.10.1994 Pöösaspea neem, Noarootsi khk., Läänemaa (Pekka Rusanen, Harri Kontkanen, Mauri Leivo, Olli-Pekka Pietiläinen).⁷⁰
- 15.04.1995 Sörve säär (Sampsä Cairenius, Jyri Heino, Pekka Rusanen, Erkki Valsta).¹⁰²
- 16.04.1995 Karuste, Jämaja khk., Saaremaa (Sampsä Cairenius, Jyri Heino, Erkki Valsta).
- 16.04.1995 Loodo, Jämaja khk., Saaremaa (Sampsä Cairenius, Jyri Heino, Erkki Valsta).
- 12.09.1995 Ristna 2 is. (Timo Pettay, Jyrki Lausamo, Gustaf Nordenswan, Jan Nordblad).¹⁰²
- 04.10.1995 Pöösaspea neem (Timo Pettay, Jan Nordblad).
- 07.10.1995 Sörve säär (Timo Pettay, Jan Nordblad).
- 24.04.1996 Harilaid, Kihelkonna khk., Saaremaa (Asko Rokala, Mika Bruun, Henrik Lindholm)
- 03.05.1996 Pikla nina, Häädemeeste khk., Pärnumaa 2 is. (Mauri Leivo, Harri Kontkanen).¹⁰²
- 23.05.1996 Rõhuneeme, Jõelähtme khk., Harjumaa (Sampsä Cairenius).
- 30.05.1996 Ristna (Lauri Mäenpää, Jan Nordblad, Heidi Vanhanen, Mika Bruun, Hannu Juka, Jukka Hatva, Mikko Huju).
- 03.10.1996 Sörve säär (Timo Pettay, Mika Bruun, Jan Nordblad, Gustaf Nordenswan).
- 06.10.1996 Harilaid 1-3 is. (Timo Pettay, Mika Bruun, Jan Nordblad, Gustaf Nordenswan).
- 15.09.1997 Sörve säär (Timo Pettay, Tuukka Kupiainen, Jan Nordblad, Gustaf Nordenswan).
- 18.10.1997 Sörve säär (Timo Pettay, Tuukka Kupiainen, Jyrki Lausamo).
- Randkiuru pesitsusaegne levik Eestis pole senini päris selge. Alates 1993. aastast pole laekunud võimalikke andmeid isegi liigi seniselt püsivalt esinemisalalt Lääne-Saaremaal. Liigi suhteliselt halva tuntuse tõttu **jätkab HK suviste (15.V - 31. VII) teadete käsitlemist.**

Kuldhänilane *Motacilla citreola* (0/0 - 10/9)

- 21.07.1990 Pulgoja, Häädemeeste khk., Pärnumaa 1a+ (Henn Vilbaste). Sama isend ♂ ad. pesitses Pulgojal 16.05.-17.07.1991 segapaarina koos ♀ hänilasega (*Motacilla flava*).³⁸
- Tõenäoliselt hübridne pesakond (6 pull.) lennuvõimestus (Mati Kose).
- 19.07.1993 Pikla, Häädemeeste khk., Pärnumaa 1a (Mati Kose, Margus Ellermaa).
- 28.05. ja 04.06.1995 Pulgoja ♂ ad. (Mati Kose, Märk Kose).
- 18.07.1995 Pulgoja 1a (Mati Kose, Margus Ellermaa, Agu Leivits). Tõenäoliselt sama (rõngastatud) isend 20.07.1995 Rannametsa, Häädemeeste khk., Pärnumaa (Mati Kose).
- 29.07.1995 Pulgoja 1a (Agu Leivits).
- 03.08.1995 Pulgoja 1a (Mati Kose).
- 03.05.1996 Meelva ja Matsalu vahel, Karuse khk., Läänemaa ♂ 2a (Alar Broberg).
- 22.-24.05.1997 Vana-Pärnu, Pärnu l., Pärnumaa paar (Juha Lehtinen, Jouni Valkeeniemi).¹⁰²
- (Valgest merest ja Poolast ida suunas Hiina ja Himaalajani) Kuldhänilase esmasleitud ja -pesitsemine Eestis. Püsiv asuala on ilmselt tekkinud Lõuna-Pärnumaal säilinud suurematele rannaniitudele. Liik jätkab nähtavasti oma läänesuunalist levimist. Pesitseb püsivalt juba Soomes, Lätis, Leedus, Poolas ja kaugemalgi.⁸⁵ Eestis pesitsevate kuldhänilaste alamliigiline kuuluvus on veel selgitamata.

Kuldhänilane x hänilane *Motacilla citreola x flava* (0/0 - 1/1)

- 18.07.1993 Pikla, Häädemeeste khk., Pärnumaa 1a (Mati Kose jt.).
- Lisaks 1991. a. segapaarile ja nende tõenäoliselt segaverelistele pesapoegadele püüti ja rõngastati Piklas 1993. a. kuld- ja hariliku hänilase tunnustega noorlind.

Jõgivästriik *Motacilla cinerea* (12/>19 - 3/3)

00.06.1964 Mustametsa, Kuusalu khk., Harjumaa ♂ ad. (Nikolai Laanetu).

13.06.1994 Suuremõisa, Muhu khk., Saaremaa (Jüri Keskpai).⁷⁰

26.05.1995 Taevaskoja, Põlva/Võnnu khk., Võru-/Tartumaa = Põlva mk. ♂ ad. (Thomas Pless, Lena Pless).

25.08.1996 Purtsi, Rõngu khk., Tartumaa = Valga mk. ♂ ad. (Mauri Leivo, Harri Kontkanen, Pentti Zetterberg).¹⁰²

Siidisaba e. virstaja *Bombycilla garrulus* vaatlused VI-VII (8/15 - 1/1)

26.06.1991 Meerapalu Uhtinina, Rāpina khk., Võrumaa = Tartu mk. (Urmas Kalla).

Vesipapp *Cinclus cinclus* pesitsemine ja vaatlused V-VII (>26/x - 4/x)

suvi 1976 Vihiküla - Tamme, Suure-Jaani khk., Viljandimaa paar (veski elanikud).

07.05.1977 Elva, Tartumaa (Raivo Remmel).⁷⁹

14.04.-17.06.1990 Taevaskoja, Võnnu khk., Tartumaa = Põlva mk. 2 ♂♀, 2 pesa (Viiju Lilleleht, Tiina Villemson, Aime Laidna).⁴²

17.03.-03.08.1991 Taevaskoja >1 ♂♀ (Aime Laidna, Viiju Lilleleht).

00.04.-00.05.1991 Suure-Kambja, Kambja khk., Tartumaa paar ja tõenäoline pesitsemine (Anne Tallmeister).

28.05. ja 04.06.1995 Keila-Joa, Keila khk., Harjumaa paar ja pesitsemine (Lauri Lutsar, Anna-Liisa Rāppo).

Pärast üllatuslikke pesitusjuhte 1970. aastatest, mis sagesid eriti 1980-ndail^{38,46} ja jätkusid 1990-ndate esimesel poolel, näib vesipapp pesitsejana Eestist jälle taandunud olevat. Sellest hoolimata, arvestades ka liigi hõlpsat määratavust, **HK uusi suviseid vesipapi leide enam ei käsitle.**

Lõunaööbik *Luscinia megarhynchos* (0/0 - 1/1)

18.06.1993 Prangli, Kambja khk., Tartumaa = Põlva mk. 2a (Kalev Jaama).³⁸

(Lääne-Euroopas Mongooliani) Liigi esmasleid Eestis. Lõunaööbiku lähimad pesitsusalad on Poolas ja Ukrainas.

Sinisaba *Tarsiger cyanurus* (2/7 - 1/1)

13.07.1995 Üksnurme, Keila khk., Harjumaa ♂ ad. (Eet Tuule, Aarne Tuule).

(Karjalast idas Põhja-Euroopas ja -Aasias, lõunas Mongoolia ja Jaapanini; eraldi asurkond Himaalajast Kesk-Hiinani) Esimene leid Eestis pärast pesitsemist Kiidjärvel 1980. a.^{38,46}

Kaelustäks *Saxicola torquata* (2/2 - 3/3)

16.06.1988 Kasari luht Pagasi küla all, Kirbla khk., Läänemaa ♂ (Eve Mägi).⁶⁹

21.05.1990 Kääriku - Pülme, Otepää khk., Tartumaa = Valga mk. ♂ alamliik *variegata* (Tarmo Evestus).³⁸

21.05.1993 Riguldi, Noarootsi khk., Läänemaa ♂ alamlilik *maura* (Mauri Leivo, Markku Koskinen, Lasse J. Laine, Olli-Pekka Pietiläinen).^{70, 102}

04.05.1994 Loode, Jämaja khk., Saaremaa ♂ (Pekka Ikonen, Niila Valle, Dan Sävel).¹⁰²
 (Euraasia lääne- ja põhjaosa ning Aafrika) Kaelustäksi lähimad püsivad pesitsusalad on Poolas, Ukrainas ja Loode-Venemaal Valge mere ääres. Eksikülalistena satuvad Lääne-Euroopasse peamiselt oma levilat laiendavate idapoolsete asurkondade linnud.⁸⁵ Eestis on kaelustäksi nüüd HK tunnustatuna nähtud viiel korral.^{38, 46} Varasematest vaatlustest kinnitas HK liigi uue esmasleiu. Kirde-Euroopa alamliigi *maura* (niidu-kaelustäksi) kindlate tunnustega isendeid on nähtud ühel korral. Ühel linnul olid Kaspia piirkonna alamliigi *variegata* (kaspia kaelustäksi) tunnused. See vorm satub Põhja-Euroopasse harukordadel; seni oli teada vaid üks vaatlus Norrast.⁸⁵

Kaelusrästas *Turdus torquatus* (55/69-73 - 2/2)

29.04.1988 Allikmaa, Lääne-Nigula khk., Läänemaa ♂ (Ivar Ojaste, Virko Wildmaus).⁷⁰

05.-08.02.1990 Mustamäe, Tallinn, Harjumaa ♂ (Eet Tuule).

05.10.1991 Valaste, Jõhvi khk., Virumaa = Ida-Viru mk. (Paul Keppart).

Kaelusrästas on praeguseks, peamiselt Lääne-Eestis kujunenud, enam-vähem iga-aastaseks läbirändajaks, eriti kevadeti.^{38, 46} Seetõttu **käsitleb HK edaspidi vaid kuni 1991. aastani selle liigi kohta tehtud vaatlusi.**

Tarna-roolind *Acrocephalus paludicola* (0/0 - 1/1)

10.08.1992 Pikla, Häädemeeeste khk., Pärnumaa 1a (Mati Kose, Margus Ellermaa, Henn Vilbaste, Kalev Rattiste, Kaarel Lauk).³⁸

(Poolast ja Valgevenest ida suunas Lääne-Siberini) Tarna-roolinnu esmasleid Eestis. Lähimad pesitsusalad on Lätis ja Leedus, kuid liigi olukord seal ja mujal on üsna halvasti teada.⁸⁵

Padu-roolind *Acrocephalus agricola* (0/0 - 4/4)

15.07.1990 Vaibla, Kolga-Jaani khk., Viljandimaa (Indrek Ots jt.).³⁸

11.08.1992 Vaibla 1a+ (Kristjan Müll, Indrek Ots, Margus Ots).³⁸

18.07.1995 Pulgoja, Häädemeeeste khk., Pärnumaa ♀ ad. (Agu Leivits, Mati Kose, Margus Ellermaa).

01.09.1995 Pulgoja 1a (Andrus Kuus).

(Mustast merest kuni Ussuurimaani) Liigi esimesed 4 leidu Eestis. Padu-roolinnu lähimad püsivad pesitsusalad on Lõuna-Ukrainas, kuid on teada mitmed pesitsusjuhud põhiasualast kaugel põhjas, sh. Lätis ja Soomes.⁸⁵

Väike-käosulane *Hippolais caligata* (2/3 - 1/1)

18.06; 24.06. ja 2.07.1995 Saue, Keila khk., Harjumaa ♂ ad. (Eet Tuule, Aarne Tuule).

(Ida-Euroopa Ilmeni ja Laadoga järvest idas ja kagus ning Aasia kuni Ida-Siberi ja Hiinani) Liigi kolmas kohtamisjuht Eestis pärast leide 1989.

aastal.^{38, 46} Kevadised ja suvised leiud põhiasualast läänes on arvatavasti põhjustatud rände pikenemisest ja haruldasemad kui pöödrändest tulenevad sügiseseid.⁸⁵

Põhja-lehelind *Phylloscopus borealis* (3/3 - 2/2)

08.06.1994 Ravila park, Tartu, Tartumaa ♂ (Lemming Rootsmäe, Ilse Rootsmäe).

11.06.1994 Elva kalmistu, Elva l., Tartumaa ♂ (Lemming Rootsmäe, Ilse Rootsmäe).

(Põhja-Fennoskandia ja Laadoga järvest ida suunas Alaska ja Jaapanini)

Põhja-lehelinnu neljas ja viies leid Eestis.^{38, 46}

Kuld-lehelind *Phylloscopus proregulus* (12/12 - 14/14)

03.10.1994 Kabli, Häädemeeste khk., Pämumaa ♀ (Aivo Klein).

08.10.1994 Kabli (Agu Leivits, Aivo Klein).

11.10.1994 Kabli (Agu Leivits, Kristjan Mäll).

20.10.1995 Kabli ♂ (Aivo Klein).

25.10.1995 Kabli ♂ (Aivo Klein).

26.10.1995 Kabli ♀ (Aivo Klein).

28.10.1995 Kabli ♀ (Aivo Klein).

06.10.1996 Kabli (Tatu Hokkanen).

07.10.1996 Kabli ♂ (Aivo Klein).

09.10.1996 Kabli ♂ (Aivo Klein).

14.10.1996 Kabli ♂ (Aivo Klein).

05.11.1996 Kabli ♂ (Aivo Klein).

23.10.1997 Kabli ♂ ja ♀ (Alar Soppe).

(Aasia Lääne-Siberist Ohhoota mere ja Kesk-Hiina ning Himaalajani) Kuld-lehelinnu lähimad teadaolevad pesitsusalad on Altais.⁸⁵ Loode-Euroopas leiud sagenevad, kuid arvukus kõigub ilmastikuoludest sõltuvalt suurtes piirides. Suurem sissetung Soome, Taani, Rootsi ja Hollandisse oli 1996. aastal.^{4,65} Seda näivad kinnitavat meie Kabli linnujaama andmed. Liik on nähtavasti kujunenud ka Eestis üsna regulaarseks külaliseks, kelle 1997. aastast hilisemaid teateid HK enam ei käsitle.

Vööt-lehelind *Phylloscopus inornatus* (32/33 - 5/5)

15.10.1990 Lao, Tõstamaa khk., Pämumaa (Peeter Ild).

20.10.1990 Lao (Peeter Ild).

05.10.1994 Kabli, Häädemeeste khk., Pämumaa (Aivo Klein, Agu Leivits).

06.10.1995 Sõrve saar, Jämaja khk., Saaremaa (Timo Pettay, Jan Nordblad).¹⁰²

15.10.1996 Kabli ♂ (Aivo Klein).

(Lääne-Uuralist kuni Tšuktši poolsaare ja Ussuurimaani) Vööt-lehelind on muutunud põhiasualast läänes iga-aastaseks ja järjest sagedamaks külaliseks ja läbirändajaks.⁸⁵ Kuigi liik ei satu meie linnupüüdjate kätte igal aastal, ei käsitle HK enam 1997. aastast hilisemaid teateid. Läbivaadatutest tunnustati ka juba teist vööt-lehelinnu vaatlust (06.10.1995), kõik ülejäänud on püügid.

Tõmmu-lehelind *Phylloscopus fuscatus* (2/2 - 3/3)

- 11.10.1990 Sõrve säär, Jämaja khk., Saaremaa 1a (Eerik Leibak, Lauri Lutsar).^{38, 70}
 30.10.1995 Sõrve säär (Lauri Mäenpää, Jan Nordblad, Jyrki Lausamo, Mika Bruun).¹⁰²
 01.11.1996 Kabli, Häädemeeste khk., Pärnumaa 1a (Agu Leivits).
 (Lääne-Siberist kuni Sahhalini, Hiina ja Himaalajani) Tõmmu-lehelinnu kolmas kuni viies leid Eestis.^{38, 46}

Siberi väike-lehelind *Phylloscopus collybita tristis* (18/21 - 3/3)

- 13.10.1990 Sõrve säär, Jämaja khk., Saaremaa (Eerik Leibak).⁷⁰
 16.10.1990 Lao, Tõstamaa khk., Pärnumaa (Peeter Ild).
 22.10.1990 Lao (Tenno Laur).

Kaelus-kärbsenäpp *Ficedula albicollis* (8/9 - 2/2)

1. pool 05.1994 Viljandi, Viljandimaa ♂ (Endel Edula).
 16.-17.05.1994 Kärla, Kärla khk., Saaremaa ♂ ad. (Jukka Pulli, Tuija Aaltolahti, Koidu Kaljund, Anni Kaljund, Elle Palmpuu, Janek Palmpuu).⁶⁹

Roohabekas *Panurus biarmicus* pesitsemine

- 18.05.1991 Pulgoja, Häädemeeste khk., Pärnumaa tühi kasutatud pesa (Mati Kose).³¹
 07.06.1992 Laekarahu s., Ridala khk., Läänemaa 1 pesa 1 pull. (Vilju Lilleleht).^{43, 70}
 11.06.1992 Puise, Ridala khk., Läänemaa 1 pesa 5 pull. (Vilju Lilleleht).^{43, 70}
 1970. aastate lõpust Eestis jõudsalt levima hakanud roohabeka arvukus oli 1989. aastaks juba sel määral tõusnud,^{38, 46} et **HK loobus 1990. aasta ja hilisemate andmete avaldamisest ning ka käsitlemisest.** Kuigi liigi pesitsemises meil ei olnud mingit kahtlust, leiti esimesed pesad alles 1991. ja 1992. aastal.^{31, 43}

Lääne-sabatihane *Aegithalos caudatus europaeus* (12/19 - 1/2)

- 07.10.1990 Lao, Tõstamaa khk., Pärnumaa 2 is. (Tenno Laur).³⁸

Lasuurtihane *Parus cyanus* (13/34-40 - 1/4)

- 10.04.1988 Teenuse, Kullamaa khk., Läänemaa = Rapla mk. 2 is. (Inge Rajasaar, Valentin Rajasaar).³⁸
 20.09.1992 Teenuse 4 is. (Inge Rajasaar).³⁸

Ida-puukoristaja *Sitta europaea asiatica* (13/<15 - 42/43)

- 19.-20.; 22. ja 30.01.1977 Haapsalu, Läänemaa <3 is. (Tenno Sillaste).^{46, 69}
 12.11.1990-00.01.1991 Häädemeeste, Häädemeeste khk., Pärnumaa ♂ (Mati Kose).

- 03.10.1995 Põõsaspea neem, Noarootsi khk., Läänemaa (Timo Pettay, Jan Nordblad).¹⁰²
 05.-31.10.1995 Kabli, Häädemeeste khk., Pärnumaa 38 1a (15 ♂, 23 ♀)(Agu Leivits, Aivo Klein).
 28.10.1995 Sürgavere, Suure-Jaani khk., Viljandimaa (Aarne Ots, Rihet Ots).
 10.11.1995 Roosta, Noarootsi khk., Läänemaa 2 is. (Sampsä Cairenius, Minna Riikka Järvinen, Biti Ojala, Markku Ojala).¹⁰²

(Uuralid ja Siber) Ida-puukoristaja sissetungid Eestisse sel sajandil leidsid lõpliku tõestuse küll alles 1983. aastal, mil Kablis püüti ja mõõdeti mitu isendit,^{38, 46} kuid HK tunnustas pärast täiendavate andmete laekumist ka 1977. aastal Haapsalus nähtud linde. Pärast eelmist, 1983. aasta invasiooni oli eriliselt tugev ida-puukoristaja sissetung Eestisse 1995. aastal, mil ainuüksi Kablis püüti ja rõngastati 38 noorlindu. Suurem invasioon sel aastal toimus ka Soomes, Lätis ja Rootsis.^{2, 8, 103} **Edaspidi HK ida-puukoristaja kohtamisteateid enam ei käsitle.**

Mustlauk-õgija *Lanius minor* (15/>21 - 5/3-4)

- 29.07.-03.08.1993 Väänla, Lääne-Nigula khk., Läänemaa ♂ 1a+ (Ivar Ojaste).⁶⁹ Võimalik, et sama isend 12.10.1993 Lihula ja Alaküla vahel, Lihula khk. ja 29.10.1993 Meelva, Karuse khk., Läänemaa (Jaanus Aua, Jaanus Elts).^{38, 70}
 08.06.1994 Virtsu ja Puhtu vahel, Hanila khk., Läänemaa ad. (Raivo Mänd).⁶⁹
 08.06.1995 Kūka, Rāpina khk., Võrumaa = Tartu mk. ad. (Gustaf Nordenswan, Kjell Andersen Olofsnäs, Ulf Nyback).¹⁰²

Laanenäär *Perisoreus infaustus* (18/34 - 2/2)

- 22.03.1994 Kloostri, Kirbla khk., Läänemaa (Taivo Kastepõld, Eve Mägi, Jaak Kastepõld).⁷⁰
 01.06.1996 Nigula raba, Saarde khk., Pärnumaa (Andrus Kuus).

Põhjatsiitsitaja *Emberiza rustica* (17/26-27 - 3/3)

- 29.06. ja 01.07.1991 Prangli s., Jõelähtme khk., Harjumaa ♂ (Uudo Timm jt.).
 15.08.1992 Meerapalu Uhtinina, Rāpina khk., Võrumaa = Tartu mk. ♂ 1a(?) (Arnold Kristjuhan, Kersti Kibuspuu).
 07.05.1997 Raadi, Tartu, Tartumaa ♂ ad. (Vilju Lilleleht).
 (Põhja-Euroopa ja -Aasia) 1960.-70. aastail toimunud liigi edelasuunaline levimine,^{16, 20, 57} mille käigus põhjatsiitsitaja muutus ka Eesti haudelinnuks, on 1980. aastate keskpaigast nähtavasti pidurdunud, sest vaatluste hulk vähenes oluliselt. Seda kinnitab tugev langus põhjatsiitsitaja arvukuses 1980. aastatel Soomes.¹⁶ Kahjuks külastavad meie linnuvaatlejad liigi eelistatud elupaiku - Kirde-Eesti siirdesoometsi - võrdlemisi harva.

Väiketsiitsitaja *Emberiza pusilla* (4/5 - 1/1)

- 18.10.1989 Sørve säär, Jāmaja khk., Saaremaa 1a (Eerik Leibak, Sven Karu).^{38, 100}
 16.05. ja 30.05.1992 Saue, Keila khk., Harjumaa ♂ (Eet Tuule).³⁸

(Põhja-Soomest ja Laadoga järvest ida suunas Tšuktši poolsaare ja Ohhoota mereni) Väiketsiitsitaja viies ja kuues leid Eestis. Jätkuv levila laienemine Põhja-Euroopas⁸⁵ võib viia leidude sagenemisele ka meil.

Halltsiitsitaja *Miliaria calandra* (28/>36 - 10/16-17)

- enne 01.12.1893 Kuressaare läh., Saaremaa (anon.).^{61, 88}
 27.06.1977 Sülgoja, Rāpina khk., Võrumaa = Põlva raj. (Arvi Lepisk).
 20.03-06.06. ja 01.08.1991 Kadaka, Tallinn, Harjumaa 1 ♂♀ ja 4 juv. (Eet Tuule).³⁸
 03.06.1991 Rumpo, Vormsi khk., Läänemaa ad. (Olav Renno, Leho Luigujõe).⁷⁰
 23.03.-25.05.1992 Kadaka ♂ ad. (Eet Tuule).
 03.05.1993 Kadaka ♂ (Eet Tuule).
 06. ja 20.04.1994 Kadaka ♂ (Eet Tuule).
 09.04.1994 Kanama läh., Keila khk., Harjumaa (Eet Tuule, Aarne Tuule).
 18.04.1995 Saue, Keila khk., Harjumaa ♂ (Eet Tuule).
 25.04.1995 Metsaküla, Pärnu / Häädemeeste khk., Pärnumaa ♂ ad. (Tuomas Seimola, Jukka Hatva, Hannu Juka).¹⁰²
 11.06.1995 Rumpo ♂ ad. (Ivar Ojaste).⁶⁹
 16.04. ja 24.04.1997 Saastna, Hanila khk., Läänemaa 1-2 is. (Eve Mägi).⁶⁹
 16.05.1997 Haeska, Martna khk., Läänemaa ♂ (Timo Pettay).¹⁰²
 Tänu hiljuti avaldatud täiendavatele andmetele⁸⁸ oli nüüd võimalik kinnitada halltsiitsitaja teine leid, 1991. aastast pärineb aga liigi teine tõestatud pesitsusjuht Eestis.³⁸ Arvatavasti on halltsiitsitaja meie laienevatel jäätmaadel siiski sagedasem asukas kui seni arvatud, ehkki Lääne- ja Kesk-Euroopas on arvukus märgatavalt langenud.⁸⁵

TUNNUSTATUD TEATED. EBASELGE PÄRITOLUGA LIIGID (KATEGORIA D)
 ACCEPTED RECORDS. SPECIES OF UNCLEAR ORIGIN (CATEGORY D)

Flamingo *Phoenicopterus ruber* (7/8 - 0/0)

lõpp .08.1926 Suurlaht Nasva läh., Anseküla khk., Saaremaa 2 is. (Parts).^{88, 93} Tõenäoliselt üks neist ka 29.08. ja 5.09.1926 Keskranna - Mändjala rannikul, Anseküla khk., Saaremaa (Werner Hoffmann).^{38, 88, 93}

(Meile kõige tõenäolisemalt sattuda võiva alamliigi *roseus* lähimad pesitsusalad on Prantsusmaal, Itaalias, Türgis ja mujal Vahemere piirkonnas) Kuna looduses pesitsevad linnud on suhteliselt paiksed,⁸⁵ on Eestisse sattuvad isendid^{38, 44} tõenäoliselt pärit looma- või linnuaedadest.

Lumehani *Anser caerulescens* (11/14 - 8/15)

- 02.06.1974 Vilsandi, Kihelkonna khk., Saaremaa (Hans Soots).³⁸
 01.06.1981 Kudjape, Kaarma khk., Saaremaa 2 is. (Mati Kers).^{38, 70}
 28.-29.09.1991 Põgari ja Tuuru, Ridala khk., Läänemaa (Einar Tammur, Aivar Leito, Arne Ader).^{38, 40, 70}

01.11.1991 Kureküla läh., Rannu khk., Tartumaa 8 is. (Voldemar Namsing).³⁸

08.04.1992 Haeska, Martna khk., Läänemaa (Jaan Veltman).^{40, 69}

17.05.1993 Puhtu, Hanila khk., Läänemaa (Pekka Rusanen, Pauli Dernjatin, Lasse Lindström).^{70, 102}

29.09.1994 Põõsaspea neem, Noarootsi khk., Läänemaa sinine vorm (Harri Kontkanen, Hannu Juka).^{29, 70, 102}

15.09.1995 Tuudi-Liiva, Karuse khk., Läänemaa (Jaan Veltman, Tõnis Ulm).⁷⁰

03.05.1996 Audru polder, Audru khk., Pärnumaa 2a, sinine vorm (Harri Kontkanen, Mauri Leivo).¹⁰²

23.04.1997 Põgari-Sassi, Ridala khk., Läänemaa ad. (Eve Mägi).⁶⁹

(Kagu-Siber ja arktiline Põhja-Ameerika) Meile sattunud lumehaned on ilmselt pärit linnutiikidelt või osaliselt metsistunud asurkondadest Lääne- ja Põhja-Euroopas, kuid on tõestatud liigi sattumine looduslikelt asaladelt Euroopasse ka inimese kaasabita.⁸⁵ Leiud Põhja-Euroopas näivad järjest sagedasemad. On pesitsenud Rootsis ja Norras, isegi Soomes Soome lahe saartel. Pole võimatu, et koduneb Läänemerel nagu valgepõsk-laglei.¹⁷

Tulipart *Tadorna ferruginea* (4/4 - 1/1)

30.04.-06.05.1995 Põgari, Ridala khk., Läänemaa ♀ ad. (Kaido Vikat).⁶⁹

(Kagu-Euroopa, Põhja-Aafrika, Kesk- ja Sise-Aasia) Kuna pole välistatud looduslikult levialalt pärit tulipartide sattumine meile, jääb liik kategooriasse D. Eriti suur sissetung Põhja-Euroopasse, milles üsna kindlasti osalesid ka loodusliku päritoluga linnud, toimus 1994. a. (kokku kohati Euroopas 351 lindu, neist 262 Fennoskandias, sh. ca 78 Soomes ja vähemalt 50 Rootsis). Tavalisest sagedasem oli liik Rootsis ja Soomes ka järgmisel aastal.¹⁰¹ Tulipart on tavaline Kesk- ja Lääne-Euroopa veelinnutiikidel. Ilmselt on sealt pärit linnud ajuti pesitsenud ka Poolas, Taanis jm., kuid püsi- vat feraalset asurkonda Lääne-Euroopas seni veel moodustunud ei ole.

Kõrbeleevike *Bucanetes githagineus* (0/0 - 1/1)

02.10.1997 Põõsaspea neem, Noarootsi khk., Läänemaa (Matti Pihlatie).^{30, 66}

(Põhja-Aafrika, Hispaania, Väike-Aasia, Kaukaasia ja idas kuni Indiani) Kõrbeleevikese esmakohamine Eestis. Liik näib meie jaoks olevat nii kauge eksoot, et peaks olema loomulik pidada kohatud isendit puuripõgenikuks. Siiski tuleb arvestada, et kõrbeleevike laiendab oma levilat põhja suunas. Alles 30 aastat tagasi asus ta pesitsema Lõuna-Hispaaniasse, kus mõne aastaga muutus kohati juba tavaliseks haudelinnuks. Väljaspool pesitsusaega kevadel, vähem sügisel satuvad hulgalise eluviisiga kõrbeleevikesed sealt ka kaugemale põhja poole. Põhja-Euroopas on liik väga haruldane eksiküalaline. Teda on leitud kahel korral Rootsis ja Taanis.^{4, 30, 85, 102} Kuna kõrbeleevikest peetakse ka puuri- linnuna, paigutas HK liigi siiski teadmata päritoluga lindude kategooriasse.

Koldvint või kuuse-koldvint *Serinus serinus / citrinella* (1/1 - 0/0)

sügis 1869 Tartu l., Tartumaa (Ludwig Strümpell).^{19, 35, 81}

Tartus püütud ja kuuse-koldvindikis peetud linnu liigimäärangut pole enam võimalik kontrollida. Arvatavasti oli tegemist pigem koldvindiga, kes juba sel ajal Kesk-Euroopas oma levilat laiendas.^{19, 35} Kuuse-koldvindi üllatusleid Soomes 1995. a. ei välista siiski ka selle liigi sattumise võimalust nii kaugele põhja poole oma looduslikust levialast Lõuna-Euroopas.⁹⁵

TUNNUSTATUD TEATED. VANGISTUSEST LAHTIPÄASENUD LINNUD (KATEGOORIA E)
ACCEPTED RECORDS. ESCAPEES FROM CAPTIVITY (CATEGORY E)

Mustluik *Cygnus atratus* (4/3 - 8/>4)

03.06.1990 Kukessaare laht, Püha khk., Saaremaa ad. (Andres Tamm, Urmas Tamm).

03.11.1990 Tammuna, Jämaja khk., Saaremaa (Marko Pihelpuu, Heino Pihelpuu, Jüri Ramst, Enno Lind).^{38, 69} Tõenäoliselt sama isend 05.11.1990 Jämaja, Jämaja khk., Saaremaa (Marko Pihelpuu, Heino Pihelpuu, Jüri Ramst).^{38, 69}

18.04.1991 Rannaküla, Varbla khk., Läänemaa = Pärnu mk. (Harri Annuk).^{38, 70}

00.10.1991 Tammuna ja Türju, Jämaja khk., Saaremaa (Enno Lind).^{38, 70}

24.-28.04.1992 Väike Väin, Muhu/Põide khk., Saaremaa (Hanno Jäe, Joel Nõukas).^{38, 70}

20.06.1992 Põgari, Ridala khk., Läänemaa (Harri Põldsam).^{38, 70}

suvi 1992 Põlguse laht, Kihelkonna khk., Saaremaa (Karl Sepp).⁷⁰

(Austraalia ja Tasmaania, sissetalutuna Uus-Meremaal) Mustluike peetakse palju Euroopa linnutiikidel, kust ta pääseb sageli vabadesse. Püsivat looduslikku asurkonda pole liik meie mandril siiski veel moodustanud.⁸⁵

Vööthani *Anser indicus* (2/2 - 3/4)

14.-20.10.1992 Kasari sild, Kirbla khk., Läänemaa (Taivo Kastepõld).^{40, 69} Tõenäoliselt sama is.

23.10.1992 Kelu, Kirbla khk., Läänemaa (Aivar Leito, Leho Luigujõe, Andres Kuresoo).^{38, 40, 70}

16.04.1996 Kasari sild (Maire Toming).

28.-29.06.1997 Põgari, Ridala khk., Läänemaa 2 ad. (Kaido Vikat).

Mõrsjapart *Aix sponsa* (0/0 - 2/4)

04.-10.05.1992 Puhtu, Hanila khk., Läänemaa 2 ♂ (Pekka Rusanen, Pauli Dernjatin, Peep Veedla, jt.).^{38, 40, 70, 97}

28.06.-8.08.1992 Matsalu, Karuse khk., Läänemaa ♂♀ (Ain Meriste, Taivo Kastepõld).^{40, 69}

(Põhja-Ameerika) Eesti esmasleiud. Euroopas peetakse mõrsjaparti tiigilinnuna. Liik on juba kodunemas Suurbritannias ning pesitsenud ka Belgias, Saksamaal jm.

Mandariinpart *Aix galericulata* (2/2 - 1/2)

Iöpp 05.1991 Sagadi, Haljala khk., Virumaa = Lääne-Viru mk. ♂♀ (Helle Väarsi, Ülle Roodvee, Peeter Hussar).³⁸

(Ida-Palearktis: Kagu-Venemaa, Kagu-Hiina ja Jaapan) Euroopas on mandariinpart levinud tiigilind. Hästi kodunenud Suurbritannias, vähemal määral ka mujal Euroopas. Kolmas leid Eestis.

Hiid-merikotkas *Haliaeetus pelagicus* (0/0 - 1/1)

12.09.1993 Karuküla, Tarvaste khk., Viljandimaa = Valga mk. 4a+ (Lembit Käärik).

(Beringi mere lääneosa ja Ohhoota mere rannikualad) Meile sattunud ja siin ilmselt nälgia surnud hiid-merikotkas oli kahtlemata vangistusest pääsenud isend. Sama lindu vaadeldi eelnevalt 1991.-1993. a. korduvalt Soomes ja mujal Euroopas.⁶³

Lõuna-kroonkurg *Balearica regulorum* (0/0 - 2/2)

19.-26.07.1992 Kobela-Määrastu, Urvaste khk., Võrumaa 2 is. (Kristo Lauk, Janek Joab). Samad linnud **02.08.-00.11.1992** Pala, Kodavere khk., Tartumaa = Jõgeva mk. (Tiia Tarto, Julia Raudmäe, Alma Kull, Leho Luigujõe jt.).²¹

(Kagu-Aafrika) Kahtlemata oli tegemist vangistusest, arvatavasti Riia Loomaaiast pääsenud lindudega, kes sügiskülmade saabudes kinni püüti ja Tallinna Loomaaeda toimetati.²¹ Neil lõuna-kroonkurgedel olid alamliigi *B. r. regulorum* tunnused. Varem ajakirjas "Eesti Loodus" avaldatud saabumisaeg Palale (17.07.1992)⁹² on ilmselt ekslik.

Maina *Acridotheres tristis* (1/1 - 0/0)

17.06-00.07.1978 Kömsi, Hanila khk., Läänemaa (Hillar Pärjasaar).

(Kasahstan, Usbekistan ja Afganistan, Kagu-Aasia ja India) Esmasleid, kuid kindlasti oli tegemist vangistusest pääsenud linnuga. Neil aastail kohati liiki korduvalt Leningradi oblastis. Arvatavasti pärinesid viimased Leningradi zookauplustest, kuhu mainasid suurel hulgal toodi ja osa ka lahti pääses.⁶⁴ Liigi lähim pesitsusala (asustatud teadmata päritoluga lindude poolt) on siiski võrdlemisi lähedal - Musta mere ääres Gruusias ja Türgis.⁸⁵

TÄIENDUSED JA PARANDUSED
CORRECTIONS AND CHANGES

Mustkael-pütt *Podiceps nigricollis*

15.-21.06.1941 Väike-Tulpe s., Püha khk., Saaremaa pesa; 1 pull, 2 ad. (Ilmar Jõgi). Seni ekslikult 1947 (Ahto Jõgi).³⁴

Baleaari tormilind *Puffinus mauretanicus*

lõpp 04.1984 või 1983 Tallinna Uusmadala ja Tallinna madala vahel, Harjumaa (Urmas Üllas).^{36, 44}

(Baleaari saared) Teade on juba varem avaldatud põhja-tormilinnu (*Puffinus puffinus*) alamliigina *mauretanicus*,^{38, 44} kuid praegu käsitletakse seda vormi eraldi liigina.⁸⁵

Põhja-tormilind või baleaari tormilind *Puffinus puffinus/mauretanicus*

25.05.1975 Liivi laht, Kõiguste lahest 30-50 km S >10 is. (Girt Kasparsons).^{38, 44}

Varem on teade avaldatud põhja-tormilinnuna (*Puffinus puffinus*),^{25, 38, 44} kelle alamliike peetakse praegu iseseisvateks liikideks.⁸⁵ Kuna nähtud lindude kirjeldus ja muu tõendusmaterjal puudub, ei ole enam võimalik liiki määrata ega määrangu õigsust kontrollida. Lisaks äratub kahtlust nende väljaspool pesitsusaega üldiselt väheseltsinguliste lindude ebatavaliselt suure salga sattumine nii kaugemale oma tavalisest levialast.

Purpurhaigur *Ardea purpurea*

20.06.1970 Tuudi jõe alamjooks, Karuse/Lihula khk. ja **27.06.1970** Kasari jõe alamjooks, Kirbla / Karuse khk., Läänemaa imm. (G. Grüner). Varem vaatejaks märgitud V. Paakspuu.^{44, 46}

Määramata flamingo *Phoenicopterus* sp.

24.01.-04.03.1983 Ahtme, Jõhvi khk., Virumaa = Kohtla-Järve raj. (Evi Hiiop).^{38, 44} Tõenäoliselt sama isend **01.02.1983** Kohtla-Järve, Jõhvi khk. (anon.).³⁸ Täpsustused kuupäevad ja vaateja.

Valgepõsk-lagle *Branta leucopsis* pesitsemine

1986 Papi laid, Hanila khk., Läänemaa **9 pesa (8-9 paari)** (Valdur Paakspuu, Eve Mägi jt.). Varem 8 pesa.^{39, 45, 68}

Punakael-lagle *Branta ruficollis*

07.10.1975 Penijõe, Lihula khk., Läänemaa 2 is. (Eve Mägi). Oli sügis 1975.^{38, 45}

Puna-harksaba *Milvus milvus*

1909 Kargi, Jämaja khk., Saaremaa (anon.).⁸⁸ Oli ekslikult 1910 ja Wladyslaw v. Szeliga-Mierzejewski.^{45, 61}

Madukotkas *Circaetus gallicus*

enne 1875 Rapla khk., Raplamaa **1 is.** (H. Graf Leo Keyserling). Varem ekslikult paar.⁴⁶
1935 Mihkli khk., Läänemaa pesa (**Andrei Lepik**, K. Taros).⁴⁶

15.05.1936 Mihkli khk., Läänemaa ♀ ad. ja pesa 1 munaga (**Andrei Lepik**, K. Taros).⁴⁶

13.05.1937 Mihkli khk., Läänemaa pesa 1 munaga (**Andrei Lepik**, K. Taros).⁴⁶

09.05.1974 Keila khk., Harjumaa (Tenno Dreves). Oli ekslikult 00.05-06.1974.⁴⁶

Väiketripp *Tetrax tetrax* (4/4 – 0/0)

lõpp 07.Jalgus 08.1880(?) Eikla, Kaarma khk., Saaremaa (**Ferdinand Baron v. Sass**). Täpsustus vaatlemise ja tabamise aasta ning laskja.^{34, 38, 41, 87, 88}

Lõunatirk *Uria aalge*

08.07.1969 Rammu s., Kuusalu khk., Harjumaa 4 is. Oli ekslikult 08.08.1969.⁴⁵

Halkkibu e. kibutilder *Xenus cinereus*

01.06.1900 Vidovitši läh., Petserimaa salk 10 is. (Nikolai Zarudnõi).⁹⁰ Varem ekslikult 1 is.^{38, 45}

Jõgivästriik *Motacilla cinerea*

08.05.1980 Russalu, Nissi/Märjamaa khk., Harju-/Läänemaa >4 is (Helgi Vasilenko).⁴⁶

Vesipapp *Cinclus cinclus*

00.05. – algus 06.1914 Leisi, Karja khk., Saaremaa paar pesitsemas (Imhof). Samas

00.05 – suvi 1915 paar pesitsemas, >2 juv. (Imhof, Friedrich Baron v. Sass). Täpsustused vaatlusajad, koht ja vaatljad.^{34, 38, 46, 87, 88, 93}

Roohabekas *Panurus biarmicus*

24.07.-18.08.1988 Pulgoja, Häädemeeste khk., Pärnumaa kokku 20 is. Oli ekslikult 24.07.-16.08.1988.⁴⁶

Laanenäär *Perisoreus infaustus*

31.05.1979 Neeruti mäed, Kadrina khk., Virumaa = Rakvere raj. (Eduard Leppik).^{38, 46}

Põhjatsiitsitaja *Emberiza rustica*

19.06.1979 Mägiküla, Kadrina khk., Virumaa = K.-Järve raj. 1 paar + 1 juv. (Ilmar Roots).^{38, 46}

29.06.1986 Sinipalu - Sakssaare vahel, Kadrina khk., Virumaa = Harju raj. 1 paar + 4-5 pull. (Tiit Randle, Lembit Suuressaar).⁴⁶

06.06.1988 Sassukvere, Kodavere khk., Tartumaa = Jõgeva raj. ♂ ad. (Ilse ja Lemming Rootsmäe)

Halltsiitsitaja *Miliaria calandra*

13.01.1978 Vilsandi, Kihelkonna khk., Saaremaa 2 is. (Hans Soots). Oli ekslikult 13.04.1978.⁴⁶

TUNNUSTAMATA TEATED**RECORDS NOT ACCEPTED**

Mustkael-pütt *Podiceps nigricollis* 10.06.1978 Muriste, Karuse khk., Läänemaa ♂♀ ja pesitsemine.

Mustkulm-albatross *Diomedea melanophris* 08.09.1911 Triigi lahe lääneosa, Karja khk., Saaremaa ad.⁸⁸

Karikormoran e. karikarbas *Phalacrocorax aristotelis* 04.07.1990 Ilmatsalu, Tartu-Maarja khk., Tartumaa.

Kormoran e. karbas *Phalacrocorax carbo* 07.06.1972 Krässgrund, Harju-Madise khk., Harjumaa 2 pesa. 12.06.1977 Krässgrund 2 pesa.

Väikehüüp *Ixobrychus minutus* 04.05.1979 Väike-Vilsandi, Kihelkonna khk., Saaremaa.⁶⁹
27.05.1987 Kadaka, Varbla khk., Läänemaa = Pärnu raj. ♂♀.

Hõbehaigur *Egretta alba* 00.08.1993 Audru j. suue, Audru/Pärnu khk., Pärnumaa.

Purpurhaigur *Ardea purpurea* 29.07.1977 Vilsandi, Kihelkonna khk., Saaremaa.⁶⁹

Flamingo *Phoenicopterus ruber* 1907 või 1908 Pirita, Tallinn, Harjumaa ad.⁸³ Tegelikult oli tegemist 00.10.1914 Loksa leiuga.^{34, 38, 106}

Mustluik *Cygnus atratus* 15.04.1990 Kurkse, Harju-Risti khk., Harjumaa ad.(?). 28. ja 30. 04.1990 Matsalu siselaht, Martna / Karuse khk., Läänemaa.⁶⁹

Laululuik *Cygnus cygnus* 10.07.1983 Lavassaare jv., Mihkli/Pärnu-Jaagupi/Audru khk., Pärnumaa. 1989 ja 1990 Ähijärve, Karula khk., Võrumaa pesitsemine, vast. 3 ja 5 pull.

Lühinokk-hani *Anser brachyrhynchus* 07.04.1992 Vilsandi Kahurahu, Kihelkonna khk., Saaremaa.⁶⁹ 29.05.1994 Pihlala, Karja khk., Saaremaa juv.(?).⁶⁹

Väike-laukhani *Anser erythropus* 27.04.1996 Kelu, Kirbla khk., Läänemaa.⁶⁹

Lumehani *Anser caerulescens* 10.10.1991 Mõnuste, Hageri khk., Harjumaa 10 is.

Kanada lagle *Branta canadensis* 01.06.1994 Loo saared, Kuusalu khk., Harjumaa pesa 3 munaga.

Valgepõsk-lagle *Branta leucopsis* 1985 Paelaid, Põide khk., Saaremaa pesa.³⁹ 21.06.1985 Aherahu, Kihelkonna khk., Saaremaa pesitsemine. 1986 Telve, Kihelkonna khk., Saaremaa pesitsemine.³⁹ 1987 Telve pesitsemine.³⁹

Punakael-lagle *Branta ruficollis* lõpp 08.1988 Tamme polder, Rannu khk., Tartumaa 6 is.

Valgesilm-vart e. ruskevart *Aythya nyroca* 16.01.1988 Kurkse, Harju-Risti khk., Harjumaa 3 is. (2♂ 1♀). 27.05.1991 Pühajärve, Otepää khk., Tartumaa = Valga mk. 25.10.1992 Rohuneeme, Jõelähtme khk., Harjumaa 4 is.

Valgesilm-vardi määramisel tuleb olla väga hoolikas, sest teda on raske eristada tuttavdi emasinnust. Viimaste sulestik on üsnagi varieeruv, isegi nende sabaalune võib olla peaaegu puhasvalge.

Puna-harksaba *Milvus milvus* 00.06. või 00.07.1956 Pärnu läh., Pärnumaa.

Madukotkas *Circaetus gallicus* 1968 Rapla khk., Harjumaa = Rapla raj.^{75, 76} 00.05.1975 Tallinn, Harjumaa. 08.07.1980 Lääne-Nigula khk., Läänemaa.⁶⁹ 05.-06.1983 Ambla khk., Järvamaa = Harju raj. 09.05.1986 Keila khk., Harjumaa. 18.04.1987 Keila khk., Harjumaa. 12.04.1988 Äksi khk., Tartumaa. 05.09.1988 Sõrve, Keila khk., Harjumaa. 16.05.1989 Tõstamaa khk., Pärnumaa. 03.05.1990 Keila khk., Harjumaa 2 is. 10.06.1990 Muhu khk., Saaremaa.⁶⁹ 31.08.1994 Lihula khk., Läänemaa.⁶⁹

Stepi-loorkull *Circus macrourus* 00.07.-00.08.1901 Põhja-Eesti mitmed juv.^{28, 38, 60} lõpp 07.-algus 10.1901 Meeksi, Räpina khk., Võrumaa mitmed¹⁰⁴ enne 1925 Tartumaa rohkearvuline pesitsemine.^{18a} enne 1939 Viljandimaa harv pesitsemine.^{19a} lõpp 07.-09.08.1932 Salme - Läätsa - Anseküla läh., Anseküla khk., Saaremaa salk 7-8 is.^{88, 93} 10.08.1949 Koosa jõe algus, Tartu-Maarja khk., Tartumaa ♂ ad. 07.09.1949 Emajõe suudmeala, Võnnu / Tartu-Maarja khk., Tartumaa ♀.

Karvasjalg-viu e. taliviu *Buteo lagopus* suvi 1948 Harku, Keila khk., Harjumaa ♂♀ ja pesitsemine. suvi 1949 Harku ♂♀ ja pesitsemine.

Suur-konnakotkas *Aquila clanga* 21.06.1948 Karksi khk., Viljandimaa. 01.05.1972 Mihkli / Audru khk., Pärnumaa. 01.05.1972 Pärnu-Jaagupi khk., Pärnumaa. 25.09.1977 Jüri khk., Harjumaa ♀ juv.(?). 1980 Kõpu khk., Viljandimaa 2 is. 07.06. ja 31.07.1993 Äksi khk., Tartumaa

♂ koos ♀ väike-konnakotkaga (*Aquila pomarina*) pesapaigal. **04.07.1994** Äksi khk., Tartumaa munakoortega pesa, ad. sulg.

Stepikotkas *Aquila nipalensis* **07. ja 10.05.1986** Pupastvere, Äksi khk., Tartumaa, sama isend **13.05.1986** Äksi, Äksi khk., Tartumaa, **21.06.1986** Raigastvere, Äksi khk., Tartumaa = Jõgeva raj. ja **24.06.1986** Kõnnujõe, Äksi khk., Tartumaa = Jõgeva raj.

Kääpakotkas *Aquila heliaca* **15.05.1997** Ristiküla, Saarde khk., Pärnumaa.

Stepi-tuuletallaja *Falco naumanni* **29.08.1991** Narva, Virumaa = Ida-Viru mk. ♂ ad.

Jahipistrik *Falco rusticolus* **enne 1847** Lehola, Keila khk., Harjumaa pesa.⁵⁰ **enne 1880** Voka, Jõhvi khk., Virumaa ♂♀ ja pesitsemine.^{36, 82, 105} **sügis 1883** Saaremaa.^{32, 56, 87, 88, 93} **enne 1890** Audla, Põide khk., Saaremaa.^{32, 88, 93} **hilissügis 1895** Tika, Karja khk., Saaremaa.^{88, 93} **enne 1941** Tallinna läh., Harjumaa 2 korral kohatud. **27.02.1950** Lohusuu, Torma khk., Tartumaa. **21.02.1954** Hatiku vahtkond, Põlva khk., Võrumaa = Põlva raj. **08.11.1958** Mustjõe, Ambla khk., Järvamaa.⁵⁸ **27.10.1974** Ristsaare vahtkond, Kursi khk., Tartumaa. **23.-24.10.1979** Varbola läh., Nissi khk., Harjumaa = Rapla raj.⁶⁹ **20.09.1989-27.02.1990** Tabasalu, Keila khk., Harjumaa. **00.11.1990-02.03.1991** Tabasalu. **00.12.1991-17.03.1992** Tabasalu. **00.11.1992-algus 03.1993** Tabasalu.

Jahipistriku määramisel tuleb olla ettevaatlik. Näib, et seni pole piisavalt arvestatud, et hilissügisel ja talvel võib Eestis kohata meil pesitseva alamliigiga võrreldes tunduvalt heledamaid põhja-kanakulle, keda võib ekslikult jahipistrikuks määrata.^{15, 71, 85}

Rabapistrik *Falco peregrinus* **08.-14.06.1960** Rapla khk., Harjumaa = Rapla raj. pesitsemine **26.05. ja 12.06.1978** Äksi khk., Tartumaa vastavalt 1 ja 2 is.¹⁰⁷ **1990** Iisaku/Lüganuse khk., Virumaa = Ida-Viru mk. **26.06.1991** Saarde khk., Pärnumaa. **25.05.1992** Harju-Risti khk., Harjumaa.

Väikehuik *Porzana parva* **15.10.1976** Nasva, Anseküla khk., Saaremaa.^{69, 78} **teine pool 07.1978** Laane külast N, Räpina khk., Võrumaa = Tartu raj. **04.05.1993** Kloostri meri, Kirbla khk., Läänemaa.⁶⁹

Plütt *Limicola falcinellus* **1870** jj. Kopli laht, Tallinn, Harjumaa regulaarne läbiranne.^{28, 82} **27.08.1990** Pikla, Häädemeeste khk., Pärnumaa 2 is. **13.-14.07.1996** Põgari, Ridala khk., Läänemaa 9 ad.⁶⁹

Mudanep *Lymnocyptes minimus* **14.06.1933** Heinlaht, Hanila khk., Läänemaa. **1930.-40.-ndad** Matkaraba W-serv, Iisaku khk., Virumaa >1 M. **1950** Mäima, Pärnu-Jaagupi khk., Pärnumaa >1 ♂.

Hallkibu e. kibutilder *Xenus cinereus* **1900-ndad** Põhja-Eesti rannik, Harjumaa(?) 7 is.¹⁰⁵

Suuränn *Stercorarius skua* **20. saj. algus** Kopli lähedal merel, Tallinn, Harjumaa.¹⁰⁵ **24.05.1974** Sõmeri s. ja Väike-Härjamaa s. vahel, Ridala khk., Läänemaa 5 is.⁶⁹

Karbuskajakas e. mustpea-kajakas *Larus melanocephalus* **10.05.1996** Keemu, Karuse khk., Läänemaa 2-3a.¹⁰²

Jääkajakas *Larus hyperboreus* **23. ja 27.02.1942** Tallinna laht, Harjumaa vast. 2 ja 1 is.

Valgetiib-viires *Chlidonias leucopterus* **04.07.1964** Akali j., Võnnu khk., Tartumaa 6 is.

Põhjatirk *Uria lomvia* **lõpp 10.1902** Kopli laht(?), Tallinn, Harjumaa juv.¹⁰⁵ **29.12.1902** Kopli laht, Tallinn, Harjumaa. **10.-12.1902** Tallinna juures, Harjumaa hulgaliselt, 2 is. lastud. **sügis (talv) 1902** Hiiumadal korduvalt vaadeldud. **1902/03** Tallinna ja Hiiumaa rannik väiksemad salgad.^{24, 26, 27, 34, 59} **24.09.1991** Vilsandi N-rannik, Kihelkonna khk., Saaremaa.⁶⁹ Ehkki 1902/1903 talvel toimunud võimsa invasiooni käigus registreeriti põhjatirke üle kogu Soome ranniku,^{85a} aga ka Lätis,⁹⁹ osutusid Tallinna lähistelt lastud "tirkud" alkideks ning seetõttu jääb põhjatirgu võimalik sattumine Eestisse seni veel tõestamata.

Tirk *Uria sp.* **19.08.1990** Sõrve sääär, Jämaja khk., Saaremaa 2 is.⁶⁹

Vöötkakk *Surnia ulula* **suvi 1945** Ilmatalu, Tartu-Maarja khk., Tartumaa paar.

Habekakk *Strix nebulosa* **1860-70-ndad** Pagari ja Tudu metsad, Jõhvi ja Viru-Jaagupi khk., Virumaa esinemine ja pesitsemine.^{34, 82} **19. saj. II pool** Peipsi jv. "juures", Liivimaa.^{32, 33} **13. ja 17.05.1991** Joaveski – Aasumetsa, Kadrina-Ilumäe khk., Virumaa = Ida-Viru mk. 1 ♂♀, pesa ja 1 pull. **00.06.1991** Iisaku khk., Virumaa = Ida-Viru mk. 1 is 3-5 korral.

Tamme-kirjurähn *Dendrocopos medius* **1883** Sagadi, Haljala khk., Virumaa 1 kurn (4 muna).⁹⁸

Taigakiur *Anthus hodgsoni* **15.05.1992** Rannamõisa, Martna khk., Läänemaa ♂.

Tundrakiur e. punakurk-kiur *Anthus cervinus* **13.04.1988** Pokardi - Tõrva vahel, Helme khk., Viljandimaa = Valga mk.

Randkiur *Anthus petrosus* **07.06.1983** Kiiu või Ilmastalu, Kuusalu khk., Harjumaa ♂.
05.05.1993 Põõsaspea neem, Noarootsi khk., Läänemaa.⁶⁹

Kuldhänilane *Motacilla citreola* **12.08.1993** Pikla, Häädemeeste khk., Pärnumaa ad.(?)

Jõgivästri *Motacilla cinerea* **1970** Paeküla all, Märjamaa/Kullamaa khk., Läänemaa = Rapla raj. pesitsemine. Tunnustamata teade, varem tõestamata andmetena juba avaldatud, kuid vaatluse ajana ekslikult 1976 (või varem).⁴⁶ **25.-27.10.1986** Sojamaa, Äksi khk., Tartumaa ♀.

Vesipapp *Cinclus cinclus* **suvi enne 1945** Soodla j., Harju-Jaani khk., Harjumaa.⁹¹

Sinisaba *Tarsiger cyanurus* **19.06.1993** Aarla, Viru-Nigula khk., Virumaa = Lääne-Viru mk.

Kirjurästas *Zoothera dauma* **12.11.1982** Hellamaa, Pühalepa khk., Hiiumaa 4-5 is.⁶⁹
20.12.1985 Aruküla, Pühalepa khk., Hiiumaa 5-6 is.⁶⁹ **15.04.1986** Aruküla 5-6 is.⁶⁹ **hilissügis 1988** Sarve, Pühalepa khk., Hiiumaa 3-4 is.⁶⁹ **kevad 1989** Pühalepa khk., Hiiumaa 4-5 is.⁶⁹
kevad 1992 Kärkla, Pühalepa khk., Hiiumaa >2 is.⁶⁹

Põhja-lehelind *Phylloscopus borealis* **20.11.1990** Sääre, Tõstamaa khk., Pärnumaa.

Lääne-lehelind *Phylloscopus bonelli* **10.08.1988** Navesti-Suurekoja, Pilstvere khk., Viljandimaa.

Ida-puukoristaja *Sitta europaea asiatica* **04.03.1987** Vihtra-Undi, Väandra khk., Pärnumaa ad.

Pericrocotus roseus **08.08.1996** Ahli, Ridala khk., Läänemaa 15-20 is. ja **09.08.1996** Ridala, Ridala khk., Läänemaa 10-15 is.⁶⁹
Perekonda *Pericrocotus* kuuluvatel, peamiselt Kagu-Aasias levinud 10-13 liigil eestikeelsed nimed veel puuduvad. Vaatlejate pakutud Kaug-Ida vorm on praegu tuntud liigina *P. divaricatus*. Eestile kõige lähemale, Afganistani ulatub aga hoopis *P. ethologus* levila. Kahjuks oli HK-le esitatud kirjeldus liigi määramiseks liiga napp. Nii suure hulga isendite sattumine Eestisse ühise

salgana loomulikul teel on küll välistatud. Tegemist võis olla vabadusse lastud/pääsenud puurilindudega.

Mustlauk-õgija *Lanius minor* 24.01.1991 Loobu, Haljala khk., Virumaa = Lääne-Viru mk.

Kaljuhakk *Pyrhocorax pyrrhocorax* 12.03.1990 Kastli, Äksi khk., Tartumaa.

Mustvares *Corvus corone corone* 19.08.1991 Reinu, Saarde khk., Pärnumaa.

Lumevarblane *Montifringilla nivalis* 15.10.1997 Tori, Tori khk., Pärnumaa 2♂ 1♀.

Urvallind *Carduelis flammea* 16.05.1901 Lehtse läh., Ambla khk., Järvamaa pesa 5 munaga.²²
06.08.1990 Valaste, Jõhvi khk., Virumaa = Ida-Viru mk. juv.

Põhjatsiitsitaja *Emberiza rustica* 28.06.1986 Tartumaa = Jõgeva mk. ♂♀.

Põhjavint *Fringilla montifringilla* 07.06.1901 Lehtse, Ambla khk., Järvamaa pesitsemine.²²

Halltsiitsitaja *Miliaria calandra* suvi 1942 Viljandi läh., Viljandimaa pesa 1 munaga.¹¹
04.08.1970 Tammistu läh., Rāpina khk., Võrumaa = Põlva raj. paar. 26.04.1980 Nuudinõmme, Mustjala khk., Saaremaa 2 is.⁷⁰

VAREM TUNNUSTATUD, KUID UUEL KÄSITLUSEL TAGASI LÜKATUD TEATED
FORMERLY ACCEPTED, NOW REJECTED

Enamasti on nende teadete uuel nõudlikumal läbivaatamisel leitud, et esitatud tõendid on liigi kindlaks määramiseks siiski ebapiisavad.

Valgesilm-vart e. ruskevart *Aythya nyroca* 20.-23.06.1974 Heinlaid, Tõstamaa khk., Pärnumaa väh. 1 ad., pesa ja 6 pull.^{38, 45} HK leidis uuel käsitlusel, et leiu kirjelduses esitatud tunnuste põhjal ei saa siiski liiki kindlalt määrata.

Puna-harksaba *Milvus milvus* 1911-1923 Saaremaa 4 korral.⁴⁵ Leiud avaldatud ekslikult. Tegelikult on need varasemad puna-harksaba kohtamisteaded aastatest 1898-1909 (vt. eespool).

Jõgivästriks *Motacilla cinerea* 04.06.1975 Pajaka, Nissi khk., Harjumaa = Rapla raj. >2 is. Oli tunnustatud.^{38, 46} Esitatud andmete puudulikkuse tõttu paigutati uuel läbivaatamisel see varem tunnustatuna avaldatud teade siiski tõestamata leidude hulka.

Tänuavaldused: Eerik Leibak korrastas kohanimed, vaatas korduvalt läbi aruande teksti ja tegi palju kasulikke märkusi ning täiendusi. Asko Lõhmus kontrollis ja täiendas röövlinnuteateid ning Hannes Pehlak tegi haruldaste lindude leidude arvutiandmebaasi, mis oligi aluseks ülaltoodud teadeteleendi koostamisel. Aruande koostaja on neile, samuti teistele HK liikmetele, kes oma aega ja vaeva säästmata teateid hoolikalt läbi vaatasid ja aruteludel ühiste otsustele jõuda aitasid, siiralt tänulik, ja kinnitab, et esitatav ülevaade on kõigi ühise töö tulemus. Aruande põhiautorid on aga kõik need vaatlejad, kes oma tähelepanekud HK-le hindamiseks esitasid.

Rarities in Estonia 1990-1997: report of the Estonian Rarities Committee

This second report of the Estonian Rarities Committee (founded in 1977) covers the years 1990-1997, but many earlier records have been also included. Altogether 759 records were definitely assessed (Table 1), and 624 (82%) of these were accepted. From the period 1990-1997, 597 records were considered (44-105 records annually), of these 544 (91%) were accepted. In different years the frequency of accepted records was 76-99%.

The records are listed in systematic order and presented chronologically. Records of birds of unclear origin, escapees from captivity, corrections and changes, records not accepted, and records formerly accepted but now rejected are listed separately from the main list of accepted records.

The four numbers in brackets after species' name (*a/b - c/d*) indicate (a) the total number of records before 1990, (b) the number of individuals (if possible to judge) before 1990; (c) the number of records in 1990-97, (d) the number of individuals in 1990-97. X instead of a number means unknown number of records or individuals.

The details included for each record are: date(s), locality, parish (*khk.*), district, number of individuals (*is.*, *isend*), pairs (*paar*), nests (*pesa*) etc. if more than one, sex and age (if known; *a* = calendar year) and names of observers. The meaning of some Estonian terms and expressions: *algus* = beginning, *lõpp* = end, *ja* = and, *läh.* = near, *vahel* = between, *ju.* = lake, *s.* = island, *laht* = bay, *kuni* = up to, *pesakond* = brood, (*tõenäoliselt sama isend* = (probably) the same individual, *pesitsemine* = breeding, *pesitsusaegsed teated* = records from breeding period.

In 1990-1997, 13 new species in an apparently wild state (AERC category A) were added to Estonian list: in **1990** *Neophron percnopterus*, *Rissa tridactyla* (altogether 10 records in the whole period), *Motacilla citreola* (10) and *Acrocephalus agricola* (4), in **1992** *Gavia adamsii* (12), *Anthus hodgsoni* and *Acrocephalus paludicola*, in **1993** *Aquila nipalensis* and *Luscinia megarhynchos*, in **1996** *Pluvialis fulva* (3) and *Pagophila eburnea* and in **1997** *Himantopus himantopus* and *Sterna nilotica*. In 1990, the race *variegata* and in 1993 the race *maura* of the Stonechat (*Saxicola torquata*), and in 1991 the American race *columbianus* of the Tundra Swan (*Cygnus columbianus*) were for the first time. Also one species of unclear origin (category D) - *Bucanetes githagineus* - was recorded for the first time in 1997 in Estonia.

The records of *Platalea leucorodia*, *Rhodostethia rosea* and *Dendrocopos medius* were second records for the country. The records of the race *Branta bernicla hrota* were the third to fifth, of *Tyto alba* third to fourth, of *Tarsiger cyanurus* third, of *Saxicola torquata* third to fifth, of *Hippolais*

caligata third, of *Phylloscopus fuscatus* third to fifth, whereas those of *Burhinus oedicephalus* and *Phylloscopus borealis* fourth to fifth in Estonia.

In the same period the breeding of *Aquila clanga*, *Motacilla citreola* and *Panurus biarmicus* in Estonia was confirmed, as well as an accidental breeding of *Calidris temminckii* in 1993. On the other hand the single formerly accepted nesting record of *Aythya nyroca* in the country (in 1974) was reviewed and rejected.

Altogether, 335 species of apparently wild state or released species which have established self-supporting breeding populations in Estonia or in neighbouring countries (i. e. categories A-C) and five species of unclear origin (category D) have been recorded in Estonia by 1.1.1998. The whole list of Estonian bird species and list of those considered by the Estonian RC was published earlier.⁵³ The list of species and subspecies of which only earlier records will be considered by the RC is given as Appendix 1.

Kirjandus

- ¹ **Anonymus 1912:** Seltene Beute! - Neue Baltische Waidmannsblätter 8 (5): 110.
- ² **Anonymus 1996:** European news. - British Birds 89 (6): 247-266.
- ³ **Anonymus 1998:** European news. - British Birds 91 (1-2): 38-57.
- ⁴ **Anonymus 1999a:** European news. - British Birds 92(2): 64-84.
- ⁵ **Anonymus 1999b:** European news. - British Birds 92(6): 278-300.
- ⁶ **Barthel, P.H., Bison, P. & Wilds, C. 1993:** Guidelines for rarities committees. - British Birds 86 (7): 301-302.
- ⁷ **Cairenius, S. 1998:** In pursuit of the European day record. - Alula 4 (3):104-106.
- ⁸ **Celminš, A. & Baumanis, J. 1997:** Paskats par retiem putniem Latvija 1995 gada - Putni daba 7 (1): 27-32.
- ⁹ **Conzemius, T. 1996:** Minutes of 3rd Conference of European Rarities Committees. - British Birds 89(2): 51-53.
- ¹⁰ **Davygora, A.V. & Belik, V.P. 1994:** The Pallid Harrier *Circus macrourus* as an endangered species in the Palearctic. - Meyburg, B.-U. & Chancellor, R.D. (eds.), Raptor Conservation Today: 93-96. WWGBP & Pica Press.
- ¹¹ **Edula, E. 1994:** Märkmeid Viljandi ümbruse pesitsusaegsest linnustikust. - Hirundo 1994 (1): 15-22.
- ¹² **Engelhardt, E. 1904:** Abschuss-Liste von Raubzeug der Forstverwaltung Techelfer, Kerrafer und Laiva (Livland) von 1894 bis 1904. - Baltische Waidmannsblätter 4 (12): 218.
- ¹³ **Eskelin, T. & Pursiainen, J. 1998:** The status of "Lesser Black-backed Gulls" of *heuglini*, *graellsii* and *intermedius* type in Finland. - Alula 4 (2): 42-54.
- ¹⁴ **Fersen, A. v. 1912:** Einiges über unsere Raubvögel. - Neue Baltische Waidmannsblätter 8 (16): 362-365.
- ¹⁵ **Forsman, D. 1980:** Suomen päiväpetolinnut. - Lintutieto, Helsinki.
- ¹⁶ **Hagemeijer, E. J. M. & Blair, M. J. (eds.) 1997:** The EBCC Atlas of European Breeding Birds: Their Distribution and Abundance. - Poyser, London.
- ¹⁷ **Hildén, O. & Hario, M. 1993:** Muuttuva saaristolinnusto. - Forssa.
- ¹⁸ **Hint, E. 1991:** Punavesik, haruldane lind. - Eesti Loodus 3:191-193.

- ^{18a} **Härms, M. 1925:** Linnud. – Tartumaa: 52-57, 613-615. Tartu.
- ¹⁹ **Härms, M. 1937:** Lisandusi ja parandusi Eesti linnustiku kohta. – Eesti Loodus 2: 71-77.
- ^{19a} **Härms, M. 1939:** Linnustik. – Viljandimaa: 60-64. Tartu.
- ²⁰ **Hyytiä, K., Kellomäki, E. & Koistinen, J. (toim.). 1983:** Suomen Lintuatlas. – Helsinki.
- ²¹ **Jefimova, J. 1993:** Kroonkured Eestis - kas ornitoloogiline sensatsioon või... – Eesti Loodus 7: 248.
- ²² **Johansen, H. 1942:** Die ornithophänologischen Beobachtungen F. Baron Hoyningen-Huenes zu Lechts in Estland. – Korrespondenzblatt des Naturforscher-Vereins zu Riga 64: 144-171.
- ²³ **Jonsson, L. 1998:** Yellow-legged gulls and yellow-legged Herring Gulls in the Baltic. – Alula 4 (3): 74-100.
- ²⁴ **Jägerskiöld, L.A. & Kolthoff, G. 1926:** Nordens Fåglar. – Stockholm.
- ²⁵ **Kasparsons, G. 1979:** Pruun-tormiluguri esmasleid Eestis. – Eesti Loodus 3: 194.
- ²⁶ **Kivirikko, K.E. 1940:** Suomen selkäränkaiset. – Porvoo-Helsinki.
- ²⁷ **Kivirikko, K.E. 1948:** Suomen linnud. II osa. – Porvoo-Helsinki.
- ²⁸ **Koch O. 1911:** Übersicht über die Vögel Estlands. – Reval, Leipzig.
- ²⁹ **Kontkanen, H. 1995:** Syysartika 1994. – Linnud 30 (4): 8-13.
- ³⁰ **Kontkanen, H. 1997:** Aavikon tuulahdus. – Siipirikko 3:14-15.
- ³¹ **Kose, M. 1993:** Roohabekas *Panurus biarmicus* Eestis. – Loodusevaatlusi 1991 (1): 29-36.
- ³² **Krüdener, A. v. 1890:** Ergänzende Bemerkungen zu dem Aufsatz über "Die baltischen Raubvögel". – Baltische Monatsschrift 37 (2): 131-148.
- ³³ **Krüdener, A. v. 1910:** Noch einmal über Baltische Ornis. – Neue Baltische Waidmannsblätter 6 (14): 313-315.
- ³⁴ **Kumari, E. 1954:** Eesti NSV linnud. – Eesti Riiklik Kirjastus, Tallinn.
- ³⁵ **Kumari, E. 1955:** V. Russowi ja E. Middendorfi ornitoloogilisest tegevusest ja nende tähtsusest Baltimaade linnustiku uurijatena. – Loodusuurijate Seltsi aastaraamat 48: 47-58.
- ³⁶ **Kumari, E. 1974:** Past and Present of the Peregrine Falcon in Estonia. – Estonian Wetlands and their Life: 230-253. Valgus, Tallinn.
- ³⁷ **Kuresoo, A. & Renno, O. 1989:** Alk pesitses Põhja-Uhtjul. – Eesti Loodus 5: 335-336.
- ³⁸ **Leibak, E., Lilleleht, V. & Veromann, H. (eds.) 1994:** Birds of Estonia. Status, Distribution and Numbers. – Estonian Academy Publishers, Tallinn.
- ³⁹ **Leito, A. 1996:** The Barnacle Goose in Estonia. – Estonia Maritima 1: 1-103.
- ⁴⁰ **Leito, A. jt. 1993:** Haruldaste lindude vaatlusi Matsalus. – Loodusevaatlusi 1992 (1): 85-87.
- ⁴¹ **Lepiksaar, J. & Zastrov, M. 1963:** Die Vögel Estlands. – Annales Societatis Tartuensis ad res naturae investigandas constitutae. Ser. Nova in exsilio condita 3: 1-168. Lund.
- ⁴² **Lilleleht, V. 1991:** Vesipapp pesitses Taevaskojas. – Eesti Loodus 6: 391-392.
- ⁴³ **Lilleleht, V. 1993:** Roohabeka *Panurus biarmicus* pesitsemisest Puihes. – Loodusevaatlusi 1992 (1): 64-66.
- ⁴⁴ **Lilleleht, V. & Leibak, E. 1991a:** Linnuharuldused Eestis kuni aastani 1989. Eesti linnuharulduste komisjoni aruanne. – Hirundo 7/8: 12-18.
- ⁴⁵ **Lilleleht, V. & Leibak, E. 1991b:** Linnuharuldused Eestis kuni aastani 1989. Eesti linnuharulduste komisjoni aruanne (2). – Hirundo 9: 11-26.
- ⁴⁶ **Lilleleht, V. & Leibak, E. 1992:** Linnuharuldused Eestis kuni aastani 1989. Eesti linnuharulduste komisjoni aruanne (3). – Hirundo 10: 3-20.
- ⁴⁷ **Lilleleht, V. & Leibak, E. 1993:** Eesti lindude süstemaatiline nimestik, staatus ja arvukus. – Hirundo 12: 3-50.
- ⁴⁸ **Lindroos, T. 1997:** Rariteetikomitean hyväksymät havainnot vuodelta 1996. – Linnud 32 (6): 18-30.
- ⁴⁹ List of Birds of the Western Palearctic. 1997. – British Birds 90(8).

- 50 **Loudon, H. 1909:** Vorläufiges Verzeichnis der Vögel der Russischen Ostseeprovinzen Estland, Livland und Kurland. - *Ezhegodnik Zoologicheskogo Muzeja Imperatorskoj AN* 14: 192-222.
- 51 **Lõhmus, A. 1997:** Röövlindude arvukuse muutustest Loode-Tartumaal. - *Hirundo* 1997 (1): 4-16.
- 52 **Lõhmus, A. 1998:** Suur- ja väikekonnakotka arvukusest Eestis. - *Hirundo* 11 (1): 24-34.
- 53 **Lõhmus, A., Kuresoo, A., Leibak, E., Leito, A., Lilleleht, V., Kose, M., Leivits, A., Luigujõe, L. & Sellis, U. 1998:** Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus. - *Hirundo* 11 (2): 63-83.
- 54 **Lõhmus, A., Rander, R., Lilleleht, V. & Kuuse, S. 1992:** Huvitavaid leide röövlindude toimumisjälgedest. - *Eesti Loodus* 11: 576-578.
- 55 **Löwis, O. v. 1898:** Die baltischen Raubvögel. - *Baltische Monatschrift* 35: 527-556, 689-717.
- 56 **Löwis, O. v. 1898:** Diebe und Räuber in der baltischen Vogelwelt. - Deubner, Riga.
- 57 **Mal'chevskij, A. S. & Pukinskij, Y.B. 1983:** Pticy Leningradskoj oblasti i sopredel'nyh territorij. Tom 2. - Leningrad.
- 58 **Mank, A. 1962:** Vahe-Eesti põhjaosa linnustikust. - *Eesti NSV Riikliku Loodusteaduste Muuseumi töid* 1: 141-213.
- 59 **Mela, A.J. 1909:** Suomen luurankoiset. - *Vanamon Kirjoja* 13, Porvoo.
- 60 **Middendorff, E. v. 1910:** Ein neues Verzeichnis der Vögel Estlands. - *Neue Baltische Waidmannsblätter* 6 (7): 145-151.
- 61 **Mierzejewski, L. v. jun. 1910:** Verzeichnis der Wirbeltiere der Insel Oesel: (Livland, Russland). - *Verhandlungen der k. k. Zoologisch-Botanischer Gesellschaft in Wien* 60 (7-8): 335-349.
- 62 **Mägi, E. 1994:** Värbrisla pesitses Kasari luhas. - *Loodusevaatlusi* 1993 (1): 39-40.
- 63 **Nikander, P.J., Lindroos, T. & Numminen, T. 1994:** Vuoden 1993 harvinaisuushavainnot. - *Linnut* 29 (6): 9-19.
- 64 **Noskov, G. A. 1983:** Osnovnye rezul'taty izuchenija migracij ptic Leningradskim universitetom. - *Soobshchenija Pribaltijskoj komissii po izucheniju migracij ptic* 14: 9-22.
- 65 **Ohtonen, M. & Pöyhönen, M. 1998:** Invaasioiden värittämä harvinaisuus-syky 1996. - *Linnut* 33 (1): 32-37.
- 66 **Ojaste, I. 1998:** Kõrbeleevike - külaline Vahemere äärest. - *Eesti Loodus* 2: 70.
- 67 **Ottow, B. 1911:** *Falco gyrfalco* in den russischen Ostseeprovinzen. - *Ornithologische Monatsberichte* 19 (1): 15-16.
- 68 **Paakspuu, V. & Mägi, E. 1988:** The breeding of the Barnacle Goose and the Cormorant on marine islands of the Matsalu State Nature Reserve. - *Loodusevaatlusi* 1986 (1): 71-81.
- 69 **Pehlak, H. & Lilleleht, V. 1998:** Haruldased linnud Lääne-Eestis. - *Linnurada* 1998 (1): 26-33.
- 70 **Pehlak, H. & Talivee, U. 1997:** Haruldased linnud Lääne-Eestis. - *Linnurada* 1997 (1): 36-44.
- 71 **Porter, R.F., Willis, I, Christensen, S. & Nielsen, B.P. 1978:** Flight identification of European Raptors. - *Poyser, Berkhamsted*.
- 72 **Pöyhönen, M. 1998:** Lintukevät 1997. - *Linnut* 33 (3): 18-30.
- 73 **Pöyhönen, M. 1999:** The Red-breasted Goose. - *Alula* 5 (5): 64-69.
- 74 **Randla, T. 1961:** Pääsküla ümbruse linnustikust. - *Loodusuurijate Seltsi aastaraamat* 53: 271-274.
- 75 **Randla, T. 1971:** Madukotkast ja rabapistrikust Eestis. - *Eesti Loodus* 8: 500.
- 76 **Randla, T. & Jüssi, F. 1971:** Mõnede kaitsealuste loomaliikide arvukusest Eestis. - *Informatsioonileht* 2(31): 3-8.
- 77 **Ratas, U. & Truus, L. 1993:** Kolga lahe saared. - *Eesti Loodus* 4: 135-146.
- 78 **Rootsmäe, I. & Rootsmäe, L. 1978:** Rändlindude lahkumine Eestist 1967-1976. - *Tartu*.

- ⁷⁹ **Rootsmäe, L. 1991:** Rändlindude saabumine Eestisse 1977-1986. - Tartu.
- ⁸⁰ **Rosenberg, F. 1907:** Notizen über einige seltene Vogelarten der russischen Ostseeprovinzen. - Ornithologische Monatsberichte 15 (11): 180-181.
- ⁸¹ **Russow, V. 1871:** Ueber die Zunahme der Vogelfauna in Liv-, Est- und Curland.- Sitzungsberichte der Naturforscher-Gesellschaft bei der Universität Dorpat 1870, 3 (2): 143-146.
- ⁸² **Russow, V. 1880:** Die Ornis Ehst-, Liv- und Curlands mit besonderer Berücksichtigung der Zug- und Brutverhältnisse. - Archiv für die Naturkunde Liv-, Ehst- und Kurlands 9 (1).
- ⁸³ **Sits, E. 1933:** Tallinna Provintiaalmuuseumi ornitoloogilistest kogudest. - Loodusevaatlaja 4: 114-119.
- ⁸⁴ **Sits, E. 1936:** Loodusmälestusi kodumaa linnuriigis. - Eesti Mets 9: 323-326.
- ⁸⁵ **Snow, D. W. & Perrins, C. M. 1998:** The Birds of the Western Palearctic. Concise Ed., vol. 1-2. - Oxford & New York.
- ^{85a} **Solonen, T. 1985:** Suomen linnusto. - Lintutieto, Helsinki.
- ⁸⁶ **Soodla, I. 1990:** Suvine kohtumine laululuigega. - Eesti Loodus 4: 251.
- ⁸⁷ **Szeliga-Mierzeyewski, W. v. 1923:** Die Vögel der Insel Oesel (Estland). - Archiv für Naturgeschichte 89 (11): 218-237.
- ⁸⁸ **Szeliga-Mierzeyewski, W. v. 1995:** Die Vogelwelt der Insel Oesel. - Winkhardt.
- ⁸⁹ **Stoll, F. E. 1904:** Ornithologische Notizen. - Korrespondenzblatt des Naturforscher-Vereins zu Riga 47: 77-107.
- ⁹⁰ **Zarudnyj, N. 1910:** Pticy Pskovskoj gubernii. - Zapiski Imperatorskoj Akademii Nauk. Ser. 8, 25 (2): 1-182.
- ⁹¹ **Zastrov, M. 1966:** Mustjõe ümbruse linnustikust Kõrvemaal. - Kodumaa ja võõrsil: 1-20. ÜS Liivika, Toronto.
- ⁹² **Tarto, T. 1993:** Kroonkured Palal. - Eesti Loodus 7: 248.
- ⁹³ **Toll, E. v. 1987:** Beiträge zu einer Avifauna Estlands unter besonderer Berücksichtigung der Insel Oesel. - Eigenverlag, Holtland.
- ⁹⁴ **Tolvanen, P. 1999:** A spring staging area for Lesser White-fronted Geese recovered in Matsalu, Estonia. - Tolvanen, P., Øien, I.J. & Ruokolainen, K. (eds.), Fennoscandian Lesser White-fronted Goose conservation project. Annual report 1998. WWF Finland Report 10 & Norwegian Ornithological Society, NOF Rapportserie Report 1-1999: 15-18.
- ⁹⁵ **Topp, A. 1995:** Sitruunahemppe - kevään yllätäjä. - Alula 1 (2): 100-101.
- ⁹⁶ **Tuule, E. 1975:** Eksikülalisi Sael. - Eesti Loodus 4: 203.
- ⁹⁷ **Veedla, P. 1993:** Mõrsjapardid Puhtus. - Eesti Loodus 7: 249.
- ⁹⁸ **Veromann, H. 1990:** Eduard von Toll Eesti linnustikust. - Eesti Loodus 12: 810-811.
- ⁹⁹ **Viksne, J. 1983:** Ptitsy Latvii. - Zinatne, Riga.
- ¹⁰⁰ **Vilbaste, H., Leivits, A. & Leibak, E. 1991:** Operatsiooni "Baltika" Eesti seksiooni tööst 1989. aastal. - Loodusevaatlusi 1989 (1): 65-73.
- ¹⁰¹ **Vinicombe, K. E. & Harrop, A. H. J. 1999:** Ruddy Shelducks in Britain and Ireland, 1986-94. - British Birds 92 (5): 225-255.
- ¹⁰² **Viron Lintuseura 1998:** Lintuhavaintoja Virost 1990-1997. - Helsinki.
- ¹⁰³ **Väisänen, R. A. 1996:** Pähkinäkelit 1995 - suurvaellus Suomen ruokintapaikoille. - Linnut 31 (5): 28-31.
- ¹⁰⁴ **Väisänen, R. A., Lammi, E. & Koskimies, P. 1998:** Muuttuva pesimälinnusto. - Helsinki.
- ¹⁰⁵ **Walter, A. v. 1902:** Zug der Steppenweihe. - Baltische Waidmannsblätter 2(7): 133-134.
- ¹⁰⁶ **Wasmuth, P. 1909:** Aufzählung aller bisher für Estland festgestellten Vogelarten. - Korrespondenzblatt des Naturforscher-Vereins zu Riga 52: 29-72.
- ¹⁰⁷ **Wasmuth, P. 1934:** Neues über einige Vögel in Estland. - Korrespondenzblatt des Naturforscher-Vereins zu Riga 61: 56-58.
- ¹⁰⁸ **Õun, A. 1981:** Huvitavaid linnuvaatlusi. - Eesti Loodus 11: 724-727.

Lisa 1. Liigid ja alamliigid, mille Eesti linnuharulduste komisjonis tulevad käsitlusele ainult varasemad teated vastavalt nimestikus näidatud ajavahemikule.

Appendix 1. The species and subspecies, in which only earlier records are considered by the RC according to the dates in the list

1. Väikeluik, <i>Cygnus columbianus</i> (VI-VIII)	-1997
2. Laululuik, <i>Cygnus cygnus</i> (15.V-31.VIII)	-1997
3. Väike-laukhani, <i>Anser erythropus</i>	1960 -1997
4. Kanada lagle, <i>Branta canadensis</i>	-1990
5. Punakael-lagle, <i>Branta ruficollis</i>	-1997
6. Kuninghahk, <i>Somateria spectabilis</i>	-1997
7. Rabapistrik, <i>Falco peregrinus</i> (V-VII)	1960 -1997
8. Plütt, <i>Limicola falcinellus</i>	-1997
9. Mudanepp, <i>Lymnocyptes minimus</i> (11.V-31.VII)	-1997
10. Jääkajakas, <i>Larus hyperboreus</i>	-1997
11. Kaljukajakas, <i>Rissa tridactyla</i>	-1997
12. Tundrakiur, <i>Anthus cervinus</i>	-1997
13. Vesipapp, <i>Cinclus cinclus</i> (V-VII)	-1997
14. Kaelusrästas, <i>Turdus torquatus</i>	-1991
15. Kuld-lehelind, <i>Phylloscopus proregulus</i>	-1997
16. Vööt-lehelind, <i>Phylloscopus inornatus</i>	-1997
17. Roohabekas, <i>Panurus biarmicus</i>	-1989
18. Ida-puukoristaja, <i>Sitta europaea asiatica</i>	-1997



Suur-konnakotkas (*Aquila clanga*) 07.10.1994 Rõude. Joonis: Sampsa Cairenus